

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΗΛΑΙΟΥ 14 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1979 | ΑΡΙΘ. 3

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

Σ χ ό λ ι α

V, 2. «μη δεῖς πλανάσθω». Πβλ. Α' Κορ. 6,9. 'Επίσης παρ' 'Ιγν. 'Εφ. 8,1. 16,1. Φιλαδ. 3,3. Σμυρν. 6,1. «θυσιαστήριον»: 'Εννοεῖται οὐχὶ ὁ βωμὸς, ἤτοι ἡ ἅγια τράπεζα, ἀλλ' ὁ Ναός. Πβλ. 'Αποκ. 11,1: «μέτρησον... τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ» καὶ 'Αποκ. 14,18: «ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου». — 'Υπὸ τινων προεβλήθη ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ 'Ιγν. δὲν ὑπῆρχον εἰδικοί Ναοὶ καὶ ὅτι ἐχρησιμοποιοῦν διὰ τὴν λατρείαν των «οἴκου» καὶ τόπους διαφόρους. Πβλ. Μινουκ. Φήλικ., 'Οκτάβιος 32,1: «aras non habemus». Κέλσος παρ' 'Ωριγ. VIII,17. ἀν καὶ ἐνταῦθα ὁ 'Ωριγ. ὀμιλεῖ περὶ «ἀοράτου θυσιαστηρίου» (Migne, PG 11, 1565 C/D). Τὸ «θυσιαστήριον» ἐπομένως καὶ παρ' 'Ιγν. λαμβάνεται ἐν πνευματικωτέρᾳ ἐννοίᾳ. Πβλ. Ρωμ. 2,2. Μαγν. 7,2. Φιλαδ. 4. 'Επίσης Πολυκ., Φιλιππ. 4,3. Κλήμ. 'Αλ. Στρωμ. VII, 6,31 (Migne, PG 9, 444B: «Ἔστι γοῦν τὸ παρ' ἡμῖν θυσιαστήριον ἐνταῦθα τὸ ἐπίγειον τὸ ἄθροισμα τῶν ταῖς εὐχαῖς ἀνακειμένων, μίαν ὥσπερ ἔχον φωνὴν τὴν κοινὴν καὶ μίαν γνώμην»).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 τεύχους.

Πβλ. καὶ Χρυσοστ. παρὰ Migne, PG 59, 90 ἐέ. «Ἐλεον γάρ, φησί, θέλω καὶ οὐ θυσίαν»· καὶ μάλα εἰκότως. Ἐκεῖνο μὲν γάρ ἄψυχον τὸ θυσιαστήριον, τοῦτο δὲ ἔμψυχον... Θύωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, θύωμεν εἰς ταῦτα τὰ θυσιαστήρια καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Αὕτη γὰρ καὶ εὐχῆς καὶ νηστείας καὶ πολλῶν ἐτέρων ἐστὶ μείζων ἢ θυσία.... Τοιαύτας γὰρ προσφοράς προσίεται ὁ Θεός, τὰς ἐτέρας καὶ ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ». — Ἡ πνευματικωτέρα ἔννοια τοῦ «θυσιαστήριου» παρ' Ἰγν. διαφαίνεται καὶ ἐν Τραλ. 7,2, ἐνθα τὸ παραμένειν ἐν τῷ «θυσιαστήριῳ» ἐμφαίνει καὶ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ὑποταγὴν τοῦ πιστοῦ εἰς τὸν ἐπίσκοπον, τὸ πρεσβυτέριον καὶ τοὺς διακόνους. — Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ», ἦτοι τὸ τῆς θείας εὐχαριστίας «σῶμα» τοῦ Κυρίου διὰ τῆς εὐλογίας. Πβλ. Ἰγν. Ρωμ. 7,3. Ἐπίσης Ἰωάν. 6,33. Ὁ Ἰγν. ἐκφράζεται περὶ τοῦ «ἄρτου τοῦ Θεοῦ», ὡς καὶ ὁ Ἰωάν. 6,53. Διότι εἶναι βέβαιος ὅτι διὰ τοῦ «ἄρτου» τῆς θείας Εὐχαριστίας παρέχονται τῷ πιστῷ πᾶσαι αἱ εὐλογίαι καὶ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ. Τοῦναντίον στερεῖται τούτων «ὁ μὴ ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ αὐτό». Ἐπομένως, κατὰ τὸν Ἰγν., ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας οὐδεμία σωτηρία: *extra ecclesiae nulla salus*. Ὅρα τὴν σχετικὴν μελέτην περὶ τοῦ πολὺ συζητουμένου καὶ ἀμφισβητουμένου θέματος τοῦ *Joachim Korbacher, Ausserhalb der Kirche kein Heil?* München 1963 καὶ ἡμετέραν βιβλιοκρισίαν ἐν «Θεολογία» 42 (1971) 751/53. Ἐπίσης ὄρα καὶ Παν. Ν. Τρεμπέλα, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀθ. 1959-1961 τ. 1-3, II, 340 ἐέ. V, 3: Τὸ χωρίον «ὑπερηφάνοις ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται» εἶναι εἰλημμένον ἐκ τῶν Παροιμ. 3,34. Πβλ. καὶ Α' Πέτρ. 5,5. Ἰακ. 4,6. Α' Κλήμ. Ρώμ. 30,2. Εἰς τὸ «ἀντιτάσσεσθαι» ἀντιπαραβάλλεται τὸ «ὑποτάσσεσθαι» τῷ Θεῷ, τὸ δηλοῦν «μὴ ἀντιτάσσεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ», τῷ ἐκπροσώπῳ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μέγας πρόμαχος.

Τὴν βὴν Φεβρουαρίου, τιμᾶται ἡ μνήμη τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Μεγάλου (Θ' αἰών). Εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πλέον αἰγλήεντα ὀνόματα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς ὀφριατέρας περιόδου. Τὸ πολὺπλευρον ποιμαντικὸν ἔργον, τὸ ἀκηλίδωτον ἠθος καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν καὶ θύραθεν σοφία του, διαλάμπουσα εἰς τὰ σωζόμενα κείμενά του, τὸν καταξιώνουν ὡς μίαν τῶν κορυφαίων μορφῶν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς.

Ὁ Μέγας Φώτιος, ἰδιαίτερος, εἶναι προσφιλῆς ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν πρόμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας, διασώσας αὐτήν, χάρις εἰς τὸ σπάνιον ψυχικὸν του σθένος καὶ τὸν συνετὸν οἰακισμόν, κατὰ τὸν ἐκ Δύσεως ἀναφανέντα κίνδυνον. Ὑπῆρξε θανασιὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀνάστημα τῆς Θείας Χάριτος ὁ κλεινὸς οὗτος ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ. Καὶ τὰ πηγάζοντα ἐσαεὶ ἐκ τοῦ ὑποδειγματικοῦ του βίου διδάγματα διὰ τὴν ποιμαίνουσαν Ἐκκλησίαν παραμένουν πολύτιμα. Τὴν φωτίζουν, τὴν ἐμπνέουν, τὴν στηρίζουν εἰς τὸν ἀέναον ἀγῶνα τῆς διὰ τὴν φύλαξιν τῆς ἀληθοῦς πίστεως, ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν πρωτίστων καθηκόντων τῆς.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 1 παραλογισμὸς.

Ὁ ὑπ' ἀρ. 1 παραλογισμὸς τῆς γενεᾶς μας, διερχομένης κρῖσιν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν κατάφωρον, εἶναι ὅτι ἀποδιώκει τὸν Θεὸν οὐ μόνον ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς. Ἀμαρτάνει ἐν τῇ ψευδαισθήσει τῆς ἀπουσίας του.

«Ὁ φνιεύσας τὸ οὖς οὐχὶ ἀκούει; Ἡ δὲ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐχὶ κατανοεῖ;», ἐρωτᾷ ὁ Ψαλμωδὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοὺς ἀπίστους καὶ ἀνόμους, οἵτινες δὲν ὑπολογίζουν ἂν

ὑπάρχει Θεὸς καὶ ἂν δὲν θὰ μείνῃ ἄπρακτος ἀπέναντι τῆς ἀσεβείας των (Ψαλμ. 4 γ' 9).

Τὸν ὀλέθριον τοῦτον παραλογισμόν ἢ διδάσκουσα καὶ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία τοῦ καιροῦ μας πρέπει νὰ καταδεικνύῃ μὲ παρρησίαν εἰς τὰς ψυχάς. Μὲ γλώσσαν καταληπτήν εἰς τοὺς πολλούς, ἠντλημένην ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς καθημερινῆς πείρας. Διότι καὶ ὁ θεῖος Λόγος καὶ ὅσα συμβαίνουν γύρω μας, μαρτυροῦν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε εἶναι ἱκανὸς ν' ἀναστείλῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Δημιουργοῦ του, ἀπλῶς διότι ἐπιλανθάνεται αὐτῆς.

Λειτουργικὸν φρόνημα.

Διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν, οὐσιῶδες στοιχεῖον εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι ἡ Θεία Λατρεία. Κατὰ τὴν σιγηνῶς ὅμως ὀρθολογιστικὴν ἐποχὴν μας, οἱ πολλοὶ ἔπαυσαν νὰ μετέχουν συνειδητῶς εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μας. Θεωροῦν τὴν Λατρείαν τύπον. Εἶναι βεβαίως τύπος, ἀλλὰ κάθε ἄλλο παρὰ κενός. Διότι ἀπαντᾷ τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ. Πνεῦμα ζωοποιόν, σωτήριον. Μᾶς ἀξιώνει οὐρανίων δωμάτων. Μᾶς ἐμπνέει ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς ὁποίας ὁ λόγος διαποτίζει ὕμνους καὶ εὐχὰς ἐν τῷ ναῷ. Μᾶς στηρίζει εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν. Μᾶς καθιστᾷ κοινωνοὺς τῆς Χάριτος. Μᾶς ἀγιάζει.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἱεροῦ Κλήρου μας πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, πολλὰ καὶ ποικίλα εἶναι τὰ χρησιμοποιούμενα μέσα. Πρωτίστων ὅμως, ὡς ἀνεκὰθεν, παραμένει καὶ σήμερον τὸ περὶ τὴν προβολὴν τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος τῆς Λατρείας κῆδος. Δι' αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ, ὅταν τελῆται συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαίαν Παράδοσιν, κατακτιῶνται ἀσφαλῶς αἱ ψυχαί.

Ἄς εἶναι λοιπὸν δι' ἕκαστον τῶν ποιμένων μας κῆριον μέλημα ἢ καλλιέργεια λειτουργικοῦ φρονήματος μεταξὺ τῶν πνευματικῶν του τέκνων.

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΡΓΟΙΣ ΤΟΥ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ὁ Μέγας Βασίλειος, τοῦ ὁποῦ τοὺς χιλιοστὴν ἑξακοσιοστὴν ἐπέτειον ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἑορτάζομεν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, ἐν τοῖς διαφόροις ἔργοις αὐτοῦ παρέχει ἀξιολόγους πληροφορίας, ἀναφερομένας εἰς τὴν Ἱστορίαν καὶ Θεολογίαν τῆς λατρείας.

Ἐν πρώτοις ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ναοῦ ὡς «εὐκτήριου οἴκου καὶ τόπου προσευχῆς»¹, περὶ τοῦ «πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν», περὶ τοῦ «τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότητας κατασημαίνεσθαι»² καὶ περὶ «πανηγύρεων», «ὑμνοῦντων νυκτερινῶν» καὶ περὶ τοῦ «τῶν ψυχῶν ἀγαλλιάματος, τοῦ ἐπὶ ταῖς συνάξεσι καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ταῖς ψυχαῖς ἐγγινομένου»³. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ἔπειτα ὅσα ὁ ἱ. πατὴρ λέγει περὶ παννυχίων ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ μάρτυρος ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Καισαρείας⁴, περὶ τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐξαρχίας τοῦ Πόντου⁵, περὶ τῆς ψαλμοφθίας⁶, καθ' ἣν τοῦ

1. Μ. Βασίλειου, Ἐπιστ. 217,56 καὶ 75, ἐν Migne Ἐ.Π. 32,797 καὶ 804.

2. Μ. Βασίλειου, Περὶ ἁγίου Πνεύματος 27,66, ἐν Migne Ἐ.Π. 32,188.

3. Μ. Βασίλειου, Ἐπιστ. 243,2, ἐν Migne Ἐ.Π. τόμ. 32, 905.

4. Μ. Βασίλειου, Ὁμιλία εἰς τὸν Ψαλμ. ριδ', ἐν Migne Ἐ.Π. 29,484.

5. Μ. Βασίλειου, Εἰς τὸν Ψαλμὸν νθ', 2 καὶ ριδ' καὶ Ὁμιλία 13, παραίνεσις εἰς τὸ βάπτισμα, ἐν Migne Ἐ.Π. 29,464 καὶ 484 καὶ 31, 424. Παν. Τρεμπέλα, Λειτουργικοὶ Τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς, Ἀθῆναι 1961, σελ. 362.

6. Μ. Βασίλειου, Ὁμιλία εἰς τὸν α' ψαλμὸν, Migne Ἐ.Π. 29,209 ἔξ.

«ψάλτου κατάρχοντος τοῦ μέλους, οἱ λοιποὶ ὑπηχοῦσι»⁷, περὶ τῶν λειτουργικῶν συνάξεων⁸, περὶ τῆς εὐαρέστου τῷ Κυρίῳ ἀληθοῦς νηστείας⁹, περὶ ἑορτῶν πινων, λ.χ. περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων¹⁰, περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος¹¹ καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ συνταφέντων τῷ Χριστῷ¹², περὶ τῶν τεσσάρων τάξεων τῶν δημοσίως μετανοούντων¹³, περὶ τῶν ἐπιταμίων¹⁴ καὶ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας, περὶ τοῦ ὁποίου πλειστάκις παρέχονται κατεσπαρμέναι πληροφορίαι.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Θείας Λειτουργίας, ὁ ἅγιος τῆς Καισαρείας τονίζει, ὅτι πολλὰ στοιχεῖα ταύτης ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἀγράφου παραδόσεως: «Οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου

7. Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Ἐπιστ. 267, ἐν Migne Ἐ.Π. 32,764.

8. Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Ἐπιστ. 242, τοῖς δυτικοῖς, ἐν Migne Ἐ.Π. 32,901.

9. «Νηστεύομεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ· ἀληθῆς νηστεία, ἢ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσεις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους καὶ ἐπιπορίας· ἢ τούτων ἔνδεικα νηστεία ἐστὶν ἀληθῆς καὶ εὐπρόσδεκτος»: Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, ἐν Migne Ἐ.Π. 31,196. Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐλήφθη κατὰ λέξιν τὸ γνωστὸν ἰδιόμελον τοῦ Τριφδίου: Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριφδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 66.

10. Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Λόγος εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, ἐν Migne Ἐ.Π. 31,1473.

11. Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Ὁμιλία 13, προτροπὴ εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα 7, ἐν Migne Ἐ.Π. 31,440.

12. Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Ὅροι κατ' ἐπιτομὴν, 309, ἐν Migne Ἐ.Π. 31,1301 ἐξ.

13. Β. Α l t a n e r, Patrologie^s, Freiburg 1958, σελ. 265.

14. Μ. Β α σ ι λ ε ί ο υ, Ἐπιστ. 199, ἐν Migne Ἐ.Π. 32, 721 ἐξ.

διδασκαλίας παραλαβόντες»¹⁵. Ούτω λ.χ., ἐκτὸς τῶν λόγων τῆς σουτάσεως, ἀναφέρονται τὰ διὰ παραδόσεως μεταδοθέντα «τῆς Ἑπικλήσεως ῥήματα»¹⁶.

Ἐπειτα χαρακτηριστικὰ εἶναι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου μεταδιδόμενα περὶ τῆς συνεχοῦς ἢ συχνῆς Θ. Κοινωνίας ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρικίαν Καισαρίαν: «Καὶ τὸ κοινωνεῖν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καλὸν καὶ ἐπωφελές· αὐτοῦ σαφῶς λέγοντος: «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει, ὅτι τὸ μετέχειν συνεχῶς τῆς ζωῆς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ζῆν πολλαχῶς; Ἡμεῖς μὲν τοιγυε τέταρτον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν, ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν τῇ τετράδι καὶ ἐν τῇ παρασκευῇ καὶ τῷ σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ἡ μνήμη ἁγίου πινός. Τὸ δὲ ἐν τοῖς τοῦ διωγμοῦ καιροῖς ἀναγκάζεσθαί τινα, μὴ παρόντος ἱερέως ἢ λειτουργοῦ, τὴν κοινωνίαν λαμβάνειν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ, μηδαμῶς εἶναι βαρὺ περιπτὸν ἐστὶ ἀποδεικνύναι, διὰ τὸ καὶ τῆνι μὰ κ ρ ἄ ν σ υ ν ἡ θ ε ῖ α ν τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πιστώσασθαι. Πάντες γὰρ οἱ κατὰ τὰς ἐρήμους μονάζοντες, ἔνθα μὴ ἐστὶν ἱερεὺς, κοινωνίαν οἴκοι κατέχοντες, ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουσιν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἕκαστος καὶ τῶν ἐν λαῶν τελούντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει κοινωνίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καί, ὅτε βούλεται, μεταλαμβάνει δι' ἑαυτοῦ. Ἄπαξ γὰρ τὴν θυσίαν τοῦ ἱερέως τελειώσαντος καὶ δεδωκότος, ὁ λαβὼν αὐτὴν ὡς ὄλην ὀμοῦ, καθ' ἑκάστην μεταλαμβάνων, παρὰ τοῦ δεδωκότος εἰκότως μεταλαμβάνειν καὶ ὑποδέχεσθαι πιστεύειν ὀφείλει. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδωσι τὴν μερίδα καὶ κατέχει αὐτὴν ὁ ὑποδεχόμενος μετ'

15. Μ. Βασιλείου, Περὶ ἁγίου Πνεύματος 27,66, ἐν Migne Ἑ.Π. 32,188.

16. Αὐτόθι.

ἐξουσίας ἀπάσης, καὶ οὕτω προσάγει τῷ στόματι τῇ ἰδίᾳ χειρὶ. Ταῦτόν τοίνυν ἐστὶ τῇ δυνάμει, εἴτε μίαν μερίδα δέξεται τις παρὰ τοῦ ἱερέως, εἴτε πολλὰς μερίδας ὁμοῦ»¹⁷.

Ἡ ἀρχαία αὕτη συνήθεια τῶν Χριστιανῶν ἐξηγεῖ διαπικαιωρώθῃ ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων. Ἐξ ἄλλου, τὸ κατ' οἶκον κοινωνεῖν, οὐδόλως σημαίνει, ὅτι εἶναι δεδικαιολογημένον τὸ «εἰς κοινὸν οἶκον προσκομιδὴν γίνεσθαι». Διὰ τοῦτο ὁ Μ. Βασιλεῖος, προϋποθέτων καὶ τὴν ὑπαρξίν εἰδικῶν λειτουργικῶν σκευῶν, τονίζει: «Ὡσπερ οὐδὲν κοινὸν σκεῦος ἐπαπρέπει ὁ Λόγος εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ ἅγια, οὕτως οὐδὲ τὰ ἅγια εἰς κοινὸν οἶκον ἐπιτελεῖσθαι, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φανερώς προστάγματι Θεοῦ μηδὲν τοιοῦτον ἐπιτρεπούσης γίνεσθαι τοῦ δὲ Κυρίου λέγοντος: «Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; Τί εἶπω ὑμῖν; Ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ· ἐγὼ γὰρ παρέδωκα ὑμῖν ὃ καὶ παρέλαβον» (Α΄ Κορ. 1α', 22 ἐξ.) καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐξ ὧν παιδευόμεθα μήτε τὸ κοινὸν δεῖπνον ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐσθίειν καὶ πίνειν, μήτε τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον ἐν οἰκίᾳ καθυβρίζειν, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐν ἀνάγκῃ ἐπαλέξῃται τις καθαρώτερον τόπον ἢ οἶκον ἐν καιρῷ εὐθέτῳ»¹⁸.

Περὶ τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μ. Βασιλείου φερομένης Θ. Λειτουργίας, ἥτις κατὰ τὸ οὐσιῶδες μέρος αὐτῆς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν ἰ. πατέρα, ἔχομεν γράψει κατὰ τὸ παρελθὸν ἐν τῷ «Ἐφημερίῳ»¹⁹.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

17. Μ. Β α σ ι λ ε ῖ ο υ, Ἐπιστ. 243 πρὸς Καισαρίαν πατρικίαν περὶ κοινωνίας, ἐν Migne Ἐ.Π. 32,484-485.

18. Μ. Β α σ ι λ ε ῖ ο υ, "Οροι κατ' ἐπιτομήν, 310, ἐν Migne Ἐ.Π. 31,1304.

19. Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ ποικιλία τῶν λειτουργικῶν τύπων, ἐν περ. «Ἐφημέριος», ἔτος 1967, σ. 826 ἐξ. καὶ ἔτος 1968, σελ. 9 ἐξ.

Ο Δ Ο Σ Α Δ Ι Κ Ι Α Σ

«Ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησόν με». (Ψαλμ. ρη', 29).

1. Διατί πορευόμεθα τὴν ὁδὸν τῆς ἀδικίας.

Δὲν ὑπάρχει ὀσφαλῶς ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἡμάρτησεν ἐνώπιον τοῦ δικαίου Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἰδίου ἀκόμη τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ εἰς μὲν τὴν περίπτωση τῆς προσβολῆς τοῦ Θείου Νόμου, ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν καὶ μεταβάλλεται εἰς ἀντίδικον τοῦ Δημιουργοῦ του, διαρρηγγύνει τὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις καὶ καθίσταται ὑπόδικος ἐναντι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τῆς παραχαράξεως τῆς ἀποκαλυφθείσης εἰς τὸν κόσμον θείας βουλήσεως καὶ τῆς παραδόσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου γεννᾶται ἡ ἁμαρτία. Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ἐξ ἀγάπης ἵνα κατευθύνῃ τὰς διανοίας μας, τὰς πράξεις μας καὶ τὴν ἐν γένει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πολιτείαν μας, ὥστε, ἀκολουθοῦντες καὶ ἐφαρμοζόντες τούτον, νὰ γίνωμεν τέλειοι. Τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ Οὐρανίου Πατρός μας. Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τοῦ Θείου Νόμου προϋποθέτει τὴν ἀποδοχὴν του, ἡ δὲ ἀποδοχὴ προϋποθέτει ἐσωτερικὸν φωτισμὸν, κάθαρσιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ. Ὡς θάσις ὑπόκειται ἡ ἀνακαίνισις τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως, ἡ ὁποία, ἐλευθερά πλέον ἐκ τῆς κατὰ κόσμον ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς μας, θὰ στρέφῃ διαρκῶς τὴν διάνοιαν πρὸς τὰ ἄνω καὶ θὰ θέτῃ ἀενάως καὶ ἀδιαλείπτως εἰς τὸ στόμα ἐκάστου ἀνθρώπου τοὺς λόγους τοῦ ψαλμῶδου· «Ὁφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοὶ μου τοῦ φυλάξασθαι τὰ δικαιώματά σου» (Ψαλμ. ρη', 5).

Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ τοῦτο, ὅταν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ προσεκολληθῆ ὡς ὄστρακον εἰς τὰ γῆϊνα καὶ φθαρτὰ τὰ ὁποῖα καὶ ὕψωσε καὶ ἔθεσε ὡς ὑπέρτατον νόμον τῆς; Αἱ πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ διατάξεις τοῦ Θείου Νόμου οὐδὲν κοινὸν σημεῖον ἔχουν μὲ τὰς διατάξεις τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου. Οἱ πάντες ἀναγνωρίζομεν τὸ ἀκατάλυτον κῦρος καὶ τὴν αἰωνίαν ἀξίαν καὶ ἰσχύν τῶν θείων ἐντολῶν. Γνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἀπηλλαγμένα πάσης πλάνης, καθαρὰ, διαυγεῖς, ἀγναί, εἰς οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν ὀδηγοῦσαι τὸν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πάροικον καὶ παρεπίδημον ἄνθρωπον. Διότι αὗται εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῆς τοῦ Θεοῦ

σοφίας, ἥτις εἶναι μείζων καὶ τελειότερα πάσης ἀνθρωπίνης σοφίας. Παρὰ ταῦτα κυριαρχεῖ ἐντὸς ἡμῶν ὁ Νόμος τῆς σαρκός. Ὁ Νόμος δὲ τῆς σαρκός εἶναι συντεταγμένος καὶ ἐκφράζει τὰ ἐντάλματα καὶ τὰς ἐπιταγὰς τῆς ἀμαρτίας. Ὑπηρετοῦντες τὸ ἀνθρώπινον δίκαιον καὶ ἀγνοοῦντες τὸ Θεῖον ἀδικοῦμεν, ἀδικοῦντες δὲ ἀμαρτάνομεν, ἀφοῦ «πᾶσα ἀδικία ἀμαρτία ἐστίν» (Α' Ἰωάν. ε', 17). Ἔχομεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐπιλογῆς. Ἡ ἐλευθερία ὅμως τοῦ αὐτεξουσίου ὑφίσταται δεινὴν δοκιμασίαν ταλαντευομένην μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀφ' ὅτου ἡ ἀνθρωπότης ἤρχισε τὴν πορείαν τῆς ἐξορισθεῖσα ἐκ τοῦ παραδείσου. Διότι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά μας μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν μας ἐκ τῆς πνευματικῆς Ἐδέμ, ἐλάτρευσαν τὰ κτίσματα τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ καὶ προσέδεσαν τὸν ἄνθρωπον μὲ ἰσχυρὰ δεσμὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ἄλλον Προμηθεά δεσμώτην. Ὁ ἄνεμος τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος, τὸν ὅποιον εἰσήγαγεν εἰς τὸν κόσμον τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας τοῦ Θεοανθρώπου, εὔρεν ἰσχυρὸν τὸν ἐναντίον ἄνεμον τῆς ἐλευθερίας τῆς σαρκός. Ἡ νοσταλγία τῆς παραδεισιακῆς εὐδαιμονίας παραμένει ὡς μία ἀμυδρὰ ἀνάμνησις καὶ ὄνειροπόλησις, καθὼς οἱ πάντες οὐδεύομεν τὴν ὁδὸν τῆς ἀδικίας.

2. Αἱ ὀδυνηραὶ συνέπειαι τῆς ἐκτροπῆς ἐκ τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ.

Ὄψω ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ ζῆ καὶ κινεῖται ἐντὸς ἐνὸς κόσμου πεπερασμένου καὶ φθαρτοῦ, ἐνῶ πανταχόθεν περιβάλλεται καὶ παντοῦ ἀντιμετωπίζει τὸ ὕλικόν στοιχεῖον, ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ πνεύματος εἰς μίαν ἀνωτέραν ζωὴν, κειμένην ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου, ἐξ ἧς ζωῆς ἀπεσπάσθη καὶ τῆς ὁποίας τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ κάλλος ἀναπολεῖ. Εἰς τὴν συνείδησίν μας διαρκῶς προβάλλει ἡ ἔννοια τῆς θείας εἰκόνας, τὴν ὁποίαν συνέπνιξε καὶ ἠμαύρωσεν ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ ὁποία θέτει ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ προβλήματος τῆς ἐπιλογῆς μεταξὺ τοῦ κόσμου τῆς χάριτος καὶ τοῦ κόσμου τῆς ὕλης. Καλοῦμεθα νὰ ὑψωθῶμεν ὑπεράνω τῆς φυσικῆς ζωῆς, ἥτις συμπνίγει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος.

Συνέπειαι τῆς ἐξασθενήσεως τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξαν ἡ συσκοτίσις τῆς ἀληθείας καὶ ἡ σύγχυσις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας μὲ ὄλας τὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ἠθικῆς, ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεώς μας. Αἱ συνέπειαι δὲ αὗται ἐπηρεάζουν σοβαρῶς καὶ τὴν βιολογικὴν μας ἐξέλιξιν καὶ αὐτὴν τὴν κοινωνικὴν μας ζωὴν καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων καὶ τὴν καθόλου ἁρμονίαν τῆς οἰκουμενικῆς κοινότητος. Ἐντεῦθεν ἡ περιφρόνησις τῶν ἠθικῶν ἀξιών, ἡ ὑπερτροφία τοῦ ἐνστίκτου ὡς ἐκδη-

λοῦται μὲ τὴν λατρείαν τῆς σαρκός, ἢ κατασπίλωσις τῆς ψυχῆς, ἢ πύρωσις τοῦ συνειδότης, αἱ ψυχοσωματικαὶ ἀσθένειαι μὲ τὰς κληρονομητὰς προδιαθέσεις, τὰ κοινωνικὰ καὶ οἰκογενειακὰ δράματα, αἱ ἀντιδικταὶ καὶ ἀντιθέσεις, καί, γενικώτερον, αἱ κοινωνικαὶ ἀναστατώσεις καὶ αἱ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν.

Εἰς τὸ βάθος ὧλων αὐτῶν τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ἡ ὕλική εὐημερία καὶ οἱ διάφοροι πολιτισμοὶ καὶ θεωρίαι δὲν ἐπέτυχον γὰρ ἀμβλύνουν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐνῶ ἀντιθέτως ἐδημιούργησαν νέα, θὰ ἀνεύρωμεν τὰς ρίζας τῆς τραγωδίας μας. Ἐτάζοντες ἡμᾶς ἑαυτοῦς, ἐρευνῶντες τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας μας, ἀνασκοποῦντες τὴν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἐν γένει ἀναστροφὴν μας, θὰ ἀνακαλύψωμεν ὅτι εἴμεθα οἱ τραγικοὶ αὐτόχειρες, οἱ πλήρεις ἀντινομῶν, οἱ ὁποῖοι αὐτετραυματίσθημεν ἄλλοι περισσότερο καὶ ἄλλοι ὀλιγώτερον. Καί, ἐνῶ πάσχομεν καὶ ὑποφέρομεν, προκαλοῦμεν καὶ τὴν ἄπειρον ὀδύνην τοῦ Δημιουργοῦ Πατρὸς, διότι «ἐκλείπει ἐν ὀδύνη ἡ ζωὴ ἡμῶν καὶ τὰ ἔτη ἡμῶν ἐν στεναγμοῖς» (Ψαλμ. λ', 11). Δὲν ὑπάρχει διὰ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας πραγματικὰ χαρμῶσυνος ἡμέρα καὶ ἀληθῶς γαληνιαία νύκτα. Αἱ ἡμέραι διέρχονται καὶ παρέρχονται πλήρεις ἄγχους, πλήρεις στεναγμῶν καὶ ἀπογοητεύσεων, μεσταὶ δακρύων καὶ πόνου. Τὸ ἄγχος τῆς ζωῆς κατήντησε τυρρανικὸν διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐφ' ὅσον συγχέομεν τὸ ἀληθὲς μὲ τὸ ψευδὲς καὶ δὲν γνωρίζομεν τί ζητοῦμε καὶ τί ἐπιδιώκομε καὶ ποῖον προορισμὸν ἔχομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὅχι μόνον δὲν ἀγαπῶμεν τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ μισοῦμεν αὐτοὺς, ὑποκρινόμεθα δὲ τὸν φίλον εἰς τοὺς ἰσχυροὺς διὰ νὰ κερδίσωμεν τὴν εὖνοιαν καὶ συμπάθειάν των. Ἐψύγη ἡ ἀγάπη μας καὶ ἐκλέλοιπεν ἡ ἀλήθεια. Οἱ πάντες ἐργαζόμεθα τὴν ἀνομίαν καὶ οἱ πάντες λαλοῦμεν ψεῦδη. Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μας εἶναι προσκεκολλημένα εἰς τὸ ἔδαφος, «πηλῶ ἐνεπάγησαν» ἐνῶ τὸ πνεῦμα μεθοδεύει τὴν τελείαν ἐπικράτησιν τοῦ ὕλικου στοιχείου. Ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ σωτήριον πάθος του, ἀπὸ τὴν θείαν οἰκονομίαν τῆς ἐνανθρωπήσεώς του, ἀπὸ τὴν ἄπειρον Ἐκεῖνου ἀγάπην καὶ τὴν ὑπερτάτην σταυρικὴν του θυσίαν δὲν ἀπέμειναν παρὰ αἱ τυπικαὶ τελετουργικαὶ πράξεις, τὰ ὁποῖα πάντα καίτοι πρὸς ὄραν συγκινοῦν καὶ τὴν πλέον σκληρὰν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἐν τούτοις δὲν εὐρίσκουν ἔδαφος πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ νέου ἐν Χριστῷ ζῶντος ἀνθρώπου.

Ἐπαλαιώθημεν, διότι ἀπεμακρύνθημεν ἀπὸ τὴν ἀνακαινίζουσαν τὸ πνεῦμα καὶ καθαρίζουσαν τὴν στοιλὴν τῆς ψυχῆς μας πηγὴν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ὅτι πάσχομεν, ἀν μαστιζώ-

μεθα ὑπὸ δεινῶν καὶ συμφορῶν, ἂν ἀναστατοῦται ἡ οἰκουμένη καὶ ἐγείρεται ἀδελφὸς ἐπ' ἀδελφόν, ἂν ἐπληθύνθησαν αἱ νευρολογικαὶ κλινικαὶ καὶ τὰ ψυχιατρικὰ ἀνεγείρουν νέας πτέρυγας, ἂν ἡ εἰρήνη ἀπεδήμησεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, αἱ μυριάδες ἀνθρωπίνων υπάρξεων λιμοκτονοῦν, φονεύονται, ἀποθνήσκου ἐκ κακουχιῶν, ἂς μὴ αἰτιώμεθα τὸν Θεὸν ὅτι μᾶς δοκιμάζει σκληρῶς. Διότι ἐκεῖνος Θεὸς τῆς ἀγάπης εἶναι Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως.

3. Ἐπ' ἀνοδοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου.

Ἄλλ' ἡμεῖς, ἐν τῇ πλάνῃ μας, ἀναμένομεν τὴν θεραπείαν τῶν πάντων ἐκ τῆς παντοδυναμίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ὅτι ὅμως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις, ὅτι ἐδιδάχθημεν ἐκ τοῦ Θεοῦ Νόμου, ὅτι ὑπαγορεύει ἡ συνείδησίς μας καὶ ἡ ἐπίγνωσις τῆς ματαιότητος τοῦ φθαρτοῦ τούτου κόσμου καὶ τῆς ἰδίας μας υπάρξεως, δὲν τὸ πράττομεν. Καὶ δὲν τὸ πράττομεν, διότι εἰς ὁδὸν ἀδικίας πορευόμεθα. Πολλὰ δυνάμεθα, ἀλλὰ εἰς ὅτι συμφέρει κατευθύνομεν τὰς δυνάμεις μας, καὶ τὸ πνεῦμα μας ὑπηρετεῖ αὐτὸν τὸν εὐτελεῖ σκοπόν.

Ἄλλὰ, τί μᾶς συμφέρει; Πῶς ἐννοοῦμε τὸ συμφέρον μας; Ἀναμφισβητήτως ὑπὸ τὴν ὕλικήν του ἔννοιαν. Τοῦτο μαρτυροῦν ἔλαι αἱ πράξεις μας. Ἀποβλέπομεν εἰς τὴν ἄμεσον ὕλικήν ἀναπόδοσιν. Σταθμίζομεν τὰς ἐνεργείας μας βάσει αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ κριτηρίου. Ἡ πνευματικὴ ἐν Χριστῷ οἰκοδομὴ εἶναι δι' ἡμᾶς κάτω τὸ ἐκτὸς πραγματικότητος, κάτω τὸ ὅποιον δὲν ἔχει ἄμεσα ἀποτελέσματα. Τὸ συμφέρον μας ἔχει ἐνταχθῆ εἰς τὴν ὕλιστικὴν ταύτην ἀντίληψιν. Αἱ πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἀξίαι ἔχουν δι' ἡμᾶς δευτερεύουσαν σημασίαν, ἐφ' ὅσον δὲν συνεπάγονται ὕλικὰ ὄφελῃ. Ὁ ὠφελιμισμὸς εὐρήκην εἰς τὴν ἐποχὴν μας πλήρη δικαίωσιν.

Διατί, λοιπόν, ἐκπληττόμεθα διὰ τὰ ὅσα παράδοξα καὶ παράλογα καὶ ἀπερίγραπτα συμβαίνουν ἐντὸς τῆς οἰκουμενικῆς κοινότητος; Διατί παραπονούμεθα ὅτι ἡ κοινωνία θαίνει ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ χειρότερον; Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μας τὰ ὅποια «οὐκ ἴσχυσαν ἀντιστήναι», ἐφ' ὅσον δὲν ἐθεμελιώθησαν ἐπὶ τοῦ «ἀκρογωνιαίου λίθου». Θρηνοῦμεν ἤδη ἐπὶ τῶν ἐρείπιων των.

Ἐν τοσοῦτῳ καὶ ἀπὸ τὰ ἐρείπια καὶ ἀπὸ τὴν τέφραν ἡ Θεία Χάρις δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς μεγαλοουργήματα. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ γῆ καὶ τὸ πῦρ ἀναμιχθῶν καὶ τὸ πᾶν φαίνεται ὅτι ἀπω-

λέσθη, ἀρκεῖ ἢ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις νὰ μᾶς ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ θανάτου· «Ἐρρύσω τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου» (Ψαλμ. νε', 14) ἀνακράζει ὁ Προφητάναξ. Μόνον ὁ Θεὸς δύναται καὶ θέλει τὴν σωτηρίαν μας. Αὐτὸς εἶναι καὶ παραμένει πάντοτε ἡ «ἀνεωγμένη θύρα» τῆς σωτηρίας μας, ὁ ρύστης καὶ ὑπερασπιστὴς πάντων τῶν εἰς αὐτὸν προσφευγόντων καὶ μόνον ἡ ἐπάνοδος μας εἰς Αὐτὸν καὶ ἡ ἐπίκλησις τῆς βοηθείας του θὰ μᾶς ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀδικίας.

Εἶναι ἀληθές ὅτι βαρεῖα καὶ καταθλιπτικὴ ἀτμόσφαιρα περιβάλλει τὴν ψυχὴν μας ἐν τῷ κόσμῳ, διότι δυστυχῶς ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία δὲν εἶναι κοινωνία ἀγίων ἢ ἀγγέλων. Ἐνα εἶδος κοσμικῆς βαρομετρικῆς πίεσεως ἀσκεῖ πίεσιν ἐπὶ τῶν διαθέσεων μας. Διὰ τοῦτο ἔχομεν πάντοτε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως καὶ συμπαροστάσεως τοῦ Θεοῦ. Αὕτη θὰ ἀνεγείρῃ εἰς τὸν περιδολὸν τῆς ψυχῆς μας τὸ φράγμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωτηρίας της, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ θραυσθῇ τὸ παλιρροιακὸν κύμα τῆς ἀμαρτίας. Ἄς σπεύσωμεν νὰ παρακαλέσωμεν τὸν σοφὸν Ἀρχιτέκτονα, ἵνα τὸ ταχύτερον καὶ κατὰ τὸ σχέδιόν του ἀνεγείρῃ τὸ σωτήριο τεῖχος. Ἄς ἐπικαλεσθῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ μόνου δυναμένου σῶσαι ἡμᾶς Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα ἀποστήσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀδικίας. Ἄς προσέλθωμεν μετὰ τοῦ ψαλμῶδοῦ ἐνώπιόν Του «ἵνα φωτισθῶμεν καὶ τὰ πρόσωπα ἡμῶν οὐ μὴ καταισχυθῇ». (Ψαλμ. λγ', 6).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἀπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλιῶν ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ποιμαντικά θέματα

ΤΟ ΤΥΦΛΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ

Υπὸ τὸν ὄρον «τυφλὸν σημεῖον» χαρακτηρίζει ἡ Karen Horney τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νευρωτικοῦ ἀνθρώπου γὰρ «βλέπῃ» ἢ γὰρ «διακρίνῃ» μίαν διαμετρικὴν ἀντίθεσιν μεταξύ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς συμπεριφορᾶς του καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἰδέας ἢ τῆς εἰκόνας ποῦ ἔχει σχηματίζει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Πολλὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα φρονοῦν ὅτι εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐσυνείδητοι καὶ ἀνώτεροι ἠθικῶς ἀνθρώποι, δὲν αἰσθάνονται δυσκολίαν γὰρ προβοῦν εἰς ἐγκληματικάς, εἰς οἰανδὴποτε ἔκτασιν, ἐνεργείας.

«Ἐνας ἀσθενὴς π.χ. (γράφει ἡ Horney), ποῦ εἶχε ὅλα τὰ χαρακτηριστικά τοῦ συμμορφούμενου τύπου καὶ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ὅμοιο μὲ τὸ Χριστό, μοῦ εἶπε, ἐντελῶς τυχαίᾳ, ὅτι σὲ συγκεντρώσεις τοῦ προσωπικοῦ ἔθετε ἐκποδῶν τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλο τοὺς συναδέλφους του μὲ ἕνα κίνημα τοῦ δακτύλου του. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτὴ ἡ καταστροφικὴ λαχτάρα, ποῦ προκαλοῦσε αὐτὲς τίς φανταστικὰς «ἐκτελέσεις», ἦταν τότε ἀσυνείδητη. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἐδῶ εἶναι ὅτι αὐτὲς οἱ «ἐκτελέσεις», ποῦ τίς χαρακτηρίζει σὰν «παιγνίδι», δὲν διετάραζαν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν εἰκόνα ποῦ εἶχε σχηματίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του, παρομοιάζοντάς τον μὲ τὸν Χριστό»¹.

Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ «ἀσθενεῖς» τοῦ τύπου αὐτοῦ εἶναι ἀνθρώποι, οἱ ὁποῖοι, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς δραστηκῆς καὶ μὴ συνειδητῆς λειτουργίας τοῦ «τυφλοῦ σημεῖου», δὲν ἔχουν ἐπίγνωσιν τῆς νοσηρᾶς τῶν καταστάσεως καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν γὰρ παραδεχθῶν ὅτι νοσοῦν. Ἐπομένως θεωροῦν ἑαυτοὺς ὡς «κανονικοὺς» ἀνθρώπους καὶ ὡς ἐλέχθη, ὡς ἠθικῶς ἀνωτέρους καὶ εὐσυνείδητους λειτουργοὺς καὶ ὑπηρέτας τοῦ δικαίου ἢ ἄλλης ἀξιολογικῆς περιοχῆς τοῦ κοινωνικοῦ βίου.

Τὸ γεγονός ἀκριβῶς αὐτό, ὅτι ἡ «ἀσθένεια» τῆς νευρώσεως ἐγκρατεῖ οὐσιαστικῶς εἰς τὸν μὴ συνειδητόν, διὰ τὸν φορέα τους, χαρακτῆρα, μαρτυρεῖ περὶ τῶν ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν μὲ τὰς

1. Οἱ συγκρούσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου. Μιὰ ἐποικοδομητικὴ θεωρία γιὰ τίς νευρώσεις. Μτφρ. Τ. Εὐδόξα. — Δ. Χριστοφίδη. Ἀθήνα 1967, σελ. 176.

ὁποίας συνδέεται τὸ ἔργον τῆς θεραπείας τοῦ νευρωτικοῦ ἀνθρώπου. Ἄν κάποιος ἔχη «μεγάλην ἰδέαν» διὰ τὸν ἑαυτόν του, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πεισθῇ διὰ τὸν μὴ ἠθικὸν χαρακτῆρα ὠρισμένων πράξεών του, αἱ ὁποῖαι, ὡς πραγματικότης, διαψεύδουν τὴν ἰδέαν αὐτήν;

Ἡ προσπάθεια μιᾶς τοιαύτης «πειθοῦς» εἶναι ὄντως δυσχερέστατον ἐγχείρημα. Ἀλλὰ ὁ ποιμὴν, ὁ ὁποῖος πολλάκις εὐρίσκειται ἐνώπιον τοιούτων ἀνθρώπων, ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ μεθοδολογικὰς ἀτραποὺς διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ προσεγγίσῃ τὴν θάσιν τοῦ προβλήματος τούτου. Ἡ δὲ θάσις αὕτη ἐγκείται εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξουδετέρωσιν τῆς ἀντιστάσεως τοῦ νευρωτικοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν προσπάθειαν τῆς συνειδητοποιήσεως τοῦ «τυφλοῦ» του σημείου. Ἐφ' ὅσον ὁ ποιμὴν εὐρίσκειται ἐνώπιον «τυφλοῦ», ὃς εἴπωμεν τώρα, ἀνθρώπου, ὀφείλει νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν νὰ «ἀνοίξῃ» τοὺς ὀφθαλμοὺς του. Τὸ ἄνοιγμα τῶν ὀφθαλμῶν πρέπει νὰ προηγηθῆται τῶν ἀπειλῶν ἢ προειδοποιήσεων περὶ μιᾶς ἐπικειμένης καταστροφῆς ἢ τιμωρίας. Διότι, ἂν κάποιος πιστεύῃ ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ρύπου, πιστεύει ἐπίσης, ὅτι δὲν ἀφοροῦν εἰς αὐτὸν ἀπειλαὶ ἢ τιμωραὶ διὰ παραπτώματα, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν γνώμην του, εἶναι ξένα πρὸς αὐτόν.

Τὸ «τυφλὸν σημεῖον» λοιπὸν ἀναδεικνύει τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὴν λεπτότητα τῆς φύσεως τοῦ ποιμαντικοῦ διαλόγου. Ὁ ποιμαντικὸς διάλογος δὲν εἶναι, ὡς ἴσως πιστεύεται, μία πρόχειρος συνταγολογία. Εἶναι μᾶλλον ἕνας διάλογος ζωῆς. Διότι ἀποβλέπει πολλάκις εἰς τὸ νὰ ἀνοίξῃ ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ φῶς τῆς «ζωῆς». Διότι, ἐξ ἄλλου, ἐὰν ἡ συμπεριφορὰ των ἐκδηλώνεται ὡς συνέπεια μιᾶς τυφλότητος, δὲν ζοῦν εἰς τὸ φῶς ἀλλὰ εἰς τὸ σκότος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅμως εἰς τὸν χριστιανὸν ἄνθρωπον (καὶ δὴ τὸν νευρωτικόν) δημιουργεῖ ἀνυπολογίστους ἠθικὰς συνεπείας ὁ λόγος τοῦ Κυρίου· «Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; (Ματθ. 6,23).

Ὁ ποιμαντικὸς διάλογος ὀφείλει νὰ ὀδηγήῃ ἐκ τοῦ σκότους πρὸς τὸ φῶς.

ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ
ΚΑΙ ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ*

Ο ἴκος ια'

- 1 Ῥαδίως πάντα γνωρίζει
τῷ σεπιῶ τὰ παράδοξα,
ὡς πατρὶ καὶ διδασκάλῳ
πάντων γὰρ προέκρινεν (ὁ) ὄσιος
- 5 τὸν πρεσβύτερον Ἐρμόλαον.
Ταῦτα δὲ λέγων ἐδέετο
ἐξ αὐτῆς τυχεῖν τῆς χάριτος
τῆς ἐν Χριστῷ σφραγίδος καὶ τοῦ λουτροῦ
καὶ τῆς παλιγγενεσίας.
- 10 Ἐμέμνητο γὰρ ἀπαύστως, λοιπόν,
τῶν οἰμάτων τῆς μητρὸς,
ὧνπερ ἔφη πρὸς αὐτόν.
«Τέκνον, σπεῦσον προσκολλᾶσθαι
τοῖς βοῶσι Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε».

Μετὰ τὴν θαυματουργικὴν ἀνάστασιν τοῦ θανατωθέντος παιδίου καὶ τὴν θανάτωσιν τῆς ἐχίδνης, ὁ εὐσεδῆς Παντολέων αἰσθάνεται ἰσχυροτέραν τὴν πίστιν του καὶ στερεωτέραν τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως προσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τρέχει δ' εὐθύς πρὸς τὸν εὐλαδέστατον λευίτην Ἐρμόλαον, τὸν ὁποῖον ἀναγνωρίζει καὶ ὑπακούει ὡς πατέρα καὶ διδάσκαλον, καὶ τοῦ ἀναφέρει λεπτομερῶς τὰ ὅσα θαυμαστά συνέβησαν, θερμῶς παρακαλῶν αὐτὸν συγχρόνως, ὅπως ἐπιταχύνη τὴν ἐπίσημον εἰσοδοχὴν του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν ἁγίων Μυστηρίων τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος, τοῦ ἁγίου Χρίσματος καὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Εἰς τὰ ὄρα του ἀπαύστως ἤχει ἡ γλυκεῖα φωνὴ τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 56 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 τεύχους.

μητρός του, με τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους λόγους, διὰ τῶν ὁποίων τὸν παρεκάλει νὰ προσέλθῃ τὸ συντομώτερον καὶ νὰ προστεθῇ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χριστιανῶν¹, οἱ ὅποιοι σώζονται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ θεοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Ο ἰ κ ο ς ι β'

- 1 Ὡς ταῦτα ἔγνω ὁ πρέσβυς,
ἀναμέλπει γηθόμενος,
καθορῶν τὸν νεανία
λιπαρῶς αἰτούμενον τὸ δάπισμα
- 5 καὶ πληροῖ τὰ θεάρεστα.
Ἐξ αὐτῆς φωτίζει τὸν πιστόν,
ἀξιῶ τῆς μεταλήψεως
τοῦ σώματος τοῦ θεοῦ καὶ αἵματος
τοῦ ἀτρέπτως σαρκωθέντος
- 10 Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, διδάξας αὐτὸν
ὄν Πατρὶ καὶ Υἱῶ
Ἁγίον Πνεῦμα ὁμνεῖν
πίστει, ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ,
ἐν τῷ ψάλλειν· «Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε».

Δόξαν ἀναπέμπει τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ, μόλις ἀκούει τὰ διατρέξαντα καὶ τὴν ἔκφρασιν ἐκ νέου τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ Παντολέοντος, ὁ πνευματικὸς πατήρ του Ἐρμόλαος. Χαίρεται, ὅπως κάθε πνευματικὸς ποιμὴν διὰ τὴν πρόσodon τῶν τέκνων του, καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν. Δὲν ὑπάρχουν ἐμπόδια πλέον διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Παντολέοντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου τόσον διακαῶς ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσέλθῃ διὰ τοῦ θεοῦ Βαπτίσματος. Ἀμέσως, λοιπόν, ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἱερεὺς, «πληροῖ τὰ θεάρεστα», δηλ. βαπτίζει τὸν

1. Βλ. τοὺς στίχ. 8-9 τοῦ οἴκου δ'. Πρὸβλ. δὲ καὶ τοὺς στίχ. 10 ἐξ. τοῦ οἴκου γ'. Ἡ καθ' ἑλξιν σύνταξις τῶν στίχ. 11-12 («τῶν ρημάτων... ὧνπερ ἔφη»), εἶναι λίαν συνήθης καὶ δὲν ξενίζει οὐδένα γνώστην τῶν Βυζαντινῶν κειμένων.

νέον χριστιανόν και τόν δέχεται εἰς τήν μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Μετά τὸ Φῶτισμα, ὁ Παντολέον ἀπολαμβάνει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τόσον ἐπόθει: γὰρ μεταλάβῃ τοῦ θεοῦ σώματος και αἵματος τοῦ δι' ἡμᾶς ἀτρέπτως σαρκωθέντος και ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας γεννηθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀκούει, ἐπὶ τῇ ἱερᾷ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ θεοῦ Βαπτίσματος, τοὺς λόγους τῆς κατηχήσεως, τοὺς ὁποίους και ἄλλοτε τοῦ ἀπηύθυνεν ὁ ἅγιος Ἑρμόλαος, δηλ. γὰρ πιστεῦν και γὰρ ψάλλῃ ὕμνους εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, τ.ἔ. τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν και τὸ ἅγιον Πνεῦμα, μὲ σταθερὰν πίστιν, ἐλπίδα και ἀγάπην πάντοτε.

Ο ἴ κ ο ς ι γ'

- 1 Μονάδα οὖν ἐν Τριάδι
και Τριάδα ἀμέριστον
τὴν ἀπάντων ἐπέκεινα,
ἦν ὕμνεϊ τὰ σύμπαντα, δοξάσωμεν,
5 ἦν ὕμνοῦσιν ἀρχάγγελοι,
Χερουβεὶμ ἅμα και Σεραφεὶμ,
Θρόνοι τε και Κυριότητες,
Ἄρχαὶ και Ἐξουσίαι και σὺν αὐτοῖς
ὁ χορὸς τῆς Ἐκκλησίας,
10 ταῦτόν δὲ εἰπεῖν και πᾶσα προή
νοητῶν και ὄρατῶν,
τῷ τῶν ὄλων ποιητῇ,
ὡς Θεῷ και εὐεργέτῃ
ἐκβοῶντες: «Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε».

Ἡ κ. Κυριακάκη - Κομίνη, ἐκδοῦσα προσφάτως τὸν ὕμνον τοῦτον τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ¹, σημειώνει — ὀρθῶς — τὴν διακοπὴν τῆς ἱστορικῆς ἀφηγήσεως τῶν κατὰ τὸν ἅγιον Παντελεήμονα, διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ παρόντος οἴκου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ὠραϊό-

1. Βλ. Ρωμανοῦ τοῦ Μελοδου, "Ἕμνοι, τ. Α' (Ἀθ. 1952), σελ. 246.

τατον και σπουδαιότατον δογματικῶς αἶνον πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Νομίζει, μάλιστα, ἢ ἐν λόγῳ ἐρευνητρία, ὅτι «διακόπτεται ἢ διήγησις, ὡς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπομένων οἰκῶν καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπιμήκυνσις ἀποτελεῖ ἀσθενὲς σημεῖον τοῦ ψαλμοῦ»². Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ πιστεῦωμεν, ὅτι ἡ διακοπὴ αὕτη δὲν παραδλάπτει τὸ παράπαν τὸ λογοτεχνικὸν καὶ πνευματικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ ποιήματος, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἠδύνατο νὰ πιστεῦσῃ τις. Κατ' ἀρχήν, πολλοὶ μεγάλοι λογοτέχναι, περὶ τὸ μέσον τῆς πλοκῆς ἐνὸς ἔργου τῶν φθάνοντες, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ διακόψουν δι' ὀλίγον τὴν διήγησιν καὶ νὰ κάμουν ἕνα σύντομον ἀπολογισμὸν ἢ κριτικὴν τῶν προηγηθέντων, οὕτω δὲ νὰ δικαιολογήσουν καὶ νὰ στηρίξουν τὰ μέλλοντα νὰ περιγραφοῦν³. Θὰ κατανοήσωμεν δὲ πληρέστερον καὶ θαυότερον τὸ πρᾶγμα, δηλ. τὴν διακοπὴν τῆς ἀφηγησεως διὰ τοῦ ἕμνου εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἐὰν σκεφθῶμεν τὸν σύνδεσμον τοῦ μυστηρίου τοῦ θείου Βαπτίσματος μετὰ τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αἱ πύρινα γλώσσαί τῆς Πεντηκοστῆς φωτίζουν τὸ μυστήριον τοῦ θείου Βαπτίσματος, τοῦ ὁποῦ ἡ Ἀκολουθία εἶναι πλήρης τριαδολογικῶν ἐκφράσεων, ἢ δὲ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μᾶς διασώζει, ὅτι κατ' ἀρχαῖον ἔθος πολλοὶ πιστοὶ προσήρχοντο εἰς τὸ θεῖον Βάπτισμα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, τῆς ὁποίας ἡ Ἀκολουθία, ἐπίσης, εἶναι μεστὴ θεολογικῶν ἐκφράσεων, ἀναφερομένων εἰς τὸ Βάπτισμα τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα, εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ὁποίας γίνεται πάντοτε τὸ «Φώτισμα», δηλ. τὸ βάπτισμα τῶν χριστιανῶν. Ἀποτελεῖ δὲ οὗτος ὁ οἶκος ὄχι μόνον τὴν θεολογικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιητικὴν μεταφορὰν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως εἰς τὴν ὥραν τοῦ Βαπτίσματος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν τὴν προσέλευσιν τοῦ νεοφωτίστου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Μὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, «τὴν ἁ-

2. Αὐτόθι.

3. Βλ. π. χ. τοὺς «Κιβδηλοποιούς» (Faux - Monnayeurs) τοῦ André Gide, διὰ ν' ἀναφέρωμεν ἐν παράδειγμα ἐκ τῆς συγχρόνου λογοτεχνίας.

πάντων ἐπέκεινα», ὁ πιστὸς ἐνοῦται ὄχι μόνον μὲ τὴν ὄρατὴν, τὴν ἐν γῆ στρατευομένην Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσαν, ὡς καὶ μὲ ἀόρατον καὶ νοητὸν κόσμον τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων, ἦτοι τοὺς Ἄρχαγγέλους, τὰ Χερουβεὶμ, τὰ Σεραφεὶμ, τοὺς Θρόνους καὶ τὰς Κυριότητες, τὰς Ἄρχάς καὶ τὰς Ἐξουσίας, αἱ ὁποῖαι ὕμνουσιν καὶ δοξολογοῦσιν τὴν θείαν «Μονάδα ἐν Τριάδι καὶ Τριάδα ἀμέριστον», τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, ὅστις εἶναι ὁ ποιητὴς καὶ εὐεργέτης ὅλων.

Ὁ ὄϊκος ἰδ'

1 Ἀκούσας θείων δογμάτων
κατηνύγη ὁ πάνσοφος
καὶ ὡς πρέμνον ἐφριτεύθη
παρὰ τὴν διέξοδον τοῦ ὕδατος
5 καὶ καρπὸν ἀποδέδωκεν
ἑαυτὸν τηρήσας ἄμειπτον.
Τῷ Θεῷ πολλοὺς προσήγαγε,
τέλος τοῦ μαρτυρίου ἐπέτυχε
καὶ πληροῖ τὸ γεγραμμένον

10 εἰς γῆν ἀγαθὴν ὁ σπόρος πεσὼν
ἐν τριάκοντα τὸ πρὶν
καὶ ἐξήκοντα ἀνθεῖ
ἕκατὸν ἢ τελειότης
τοῖς βοῶσιν Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε».

Ὁ παρῶν ἰδ' οἶκος τοῦ Κοντακίου μᾶς παρουσιάζει, ἐν συμ-
κρῷ, πᾶσαν τὴν περαιτέρω πνευματικὴν πορείαν καὶ πλουσίαν
καρποφορίαν τοῦ νεοφωτιστοῦ, ὁ ὅποιος, μόλις ἤκουσε τὰ θεῖα δι-

δάγματα παρὰ τοῦ διδασκάλου καὶ πνευματικοῦ πατρός του, ἐφύ-
τευσε, κατὰ τὸ ψαλμικόν, τὸν νεόφυτον ἑαυτὸν του παρὰ τὰς διε-
ξόδους τῶν ὑδάτων, δηλ. εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω
δὲ ἠδυνήθη καὶ τὸν ἑαυτὸν του νὰ τηρήσῃ ἀσφαλῆ καὶ ἀμειπτον
καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ν' ἀποθῆ καρποφόρος καὶ ὠφέλιμος. Αὐτὴν
τὴν ἀλήθειαν μᾶς θεβαιώνει ἡ συνέχεια τοῦ βίου τοῦ ἁγίου, ὅπου
ἐλέπομεν ὅτι πολλοὺς ἐκ τῶν ἐθνικῶν, εἰδωλολατρῶν ἔφερε κοντὰ
εἰς τὸν Θεόν, ὅταν δὲ ἡ ὥρα ἔφθασεν ἔδωκε προσφοράν τὸ μαρτυ-
ρικὸν τέλος τῆς ἐπιγείου ζωῆς του, κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ
Εὐαγγελίῳ (Ματθ. ιγ', 8 ἐξ.) : ὁ σπόρος ποῦ θὰ πέσῃ εἰς τὴν
ἀγαθὴν γῆν, θ' ἀποδώσῃ ὄχι μόνον τριάκοντα ἢ ἐξήκοντα, ἀλλὰ
ἑκατὸν φορὰς περισσότερον. Αὐτὸ δεικνύει ἀσφαλῶς ἡ τελειότης
τοῦ βίου του καὶ ἡ τελείωσις διὰ τοῦ μαρτυρίου του.

Ο Ἰ κ ο ς ι ε'

- 1 Νουνεχῶς ἐπὶ τὴν πίστιν
ὁδηγεῖ τὸν γεννήτορα
καὶ φησι τῷ γηραλέῳ
«Ἐρωτιῶσε, φράσον μοι τὸ ἄπορον,
5 ὁ ὁ νοῦς μου σημαίνει μοι
τὰ γλυπὰ ταῦτα ἃ ἔχομεν
σιήκουσι καὶ οὐ θαδίζουσιν,
οὐδὲ μετακινοῦνται τὸ σύνολον·
πῶς οὖν ἄλλοις βοηθοῦσι;»
10 Μετήγαγεν οὖν πρὸς τὴν ἀρετὴν
τὸν γενέτην παρενθύς,
μὴ προσάγειν τὰς σπουδὰς
τοῖς ἀφύχοις, ἀλλὰ κράζειν
τῷ Σωτῆρι «Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε».

Μετὰ τὴν ἐν Κυρίῳ κοίμησιν τῆς μητρός του, ἡ ὁποία ἦτο
εὐσεβεστάτη χριστιανή, ἔπρεπε τώρα νὰ φροντίσῃ ὁ Παντολέων διὰ

τὴν σωτηρίαν τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος ἐσέβετο τὰ εἶδωλα. Δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ εἰς τοὺς μακρὰν πρὶν ἢ φροντίσῃ διὰ τοὺς «οἰκείους», ὅπως μᾶς διδάσκει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ὁ γέρον ὅμως πατὴρ του δὲν εἶχε τώρα πλέον τὴν παλαιὰν του σκληρότητα. Βλέπων τὸν υἱὸν του νὰ προσδεύῃ εἰς τὴν πίστιν, ὅπωςδὴποτε θὰ ἠσθάνετο τὰ ἔνδον του δοκιμαζόμενα καὶ προβληματιζόμενα. Δι' αὐτὴν τὴν κατάστασιν προσηύχето εἰς τὸν Θεὸν θερμότερα καὶ ὁ υἱὸς του. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἔχανε καὶ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένης εὐκαιρίας διὰ ν' ἀνοίγῃ διάλογον μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν σοβαρωτάτων θεμάτων τῆς ζωῆς καὶ τῆς πίστεως. Ἦγωνίζετο ὁ στοργικὸς υἱὸς νὰ κρημνίσῃ ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ πατρὸς του τὴν εἰς τὰ νεκρὰ εἶδωλα πίστιν του. Μίαν ἡμέραν τὸν ἠρώτησε: «Σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ λύσης αὐτὴν τὴν ἀπορίαν, πού ἔρχεται συχνάκις εἰς τὸν νοῦν μου: τὰ εἶδωλα τῶν θεῶν, πού ἔχομεν εἰς τὸ σπίτι μας καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς, στέκονται πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, δίχως νὰ θαδίζουσι οὔτε νὰ μετακινουῦνται καθόλου. Πῶς, λοιπόν, γίνεται νὰ βοηθοῦν τοὺς ἄλλους, ὅταν παρουσιασθῇ ἀνάγκη;» Μὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰς ἐρωτήσεις καὶ μὲ κατάλληλον τρόπον, ἔπεισε τὸν πατέρα του νὰ παύσῃ πλέον νὰ προσφέρῃ θυσίας εἰς τὰ εἶδωλα καί, ἐγκαταλείπων τοὺς νεκροὺς θεοὺς, νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν ἀληθινὴν καὶ ζωντανὴν εὐσέθειαν καὶ πίστιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μόνος ἠμπορεῖ νὰ μᾶς σώσῃ.

Ο Ἰ κ ο ς ι σ τ'

- 1 Ὅτε οὖν ταῦτα ἐπράχθη,
 ἐξ αὐτῆς παρεγένετο
 πολυβλέπων λιτανεῦων
 «Παντόλεον, ῥῶσαί με πηρώσεως
 5 καὶ τὰς κόρας μου φώτισον
 πᾶσι γὰρ τοῖς λοιποῖς ἰατροῖς
 χρήματα πολλὰ πολλάκις δέδωκα
 καὶ οὐδὲν ὠφελήθην τὸ σύνολον».

Πρὸς δὲ ταῦτα ὁ ἀγγέλιος·
10 «Ίάσεται σε Χριστὸς ὁ Θεός».·
Καὶ ἰάθη πάραυτα
καὶ ἐξέσειησαν ὁμοῦ
οἱ ἐκεῖσε συμπαρόντες
καὶ ἀνέκραζον· «Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε».

Ἡ φήμη τοῦ ἀναργύρου ἱατροῦ ἐξαπλοῦται. Οἱ πάσχοντες ἀρχίζουν νὰ προστρέχουν καὶ νὰ ζητοῦν ἱατροεῖαν. Πρῶτος ἔρχεται ὁ, κατ' εὐφημισμὸν ἐν τῇ ὕμνῳ λεγόμενος «πολυδέλω», τυφλός, ὁ ὁποῖος δέεται καὶ παρακαλεῖ: «Ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ τὴν τύφλωσιν καὶ δῶσε μου τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου! Εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους ἱατροὺς ἐπῆγα πολλάκις καὶ πολλὰ χρήματα ἐξόδευσα, ἀλλὰ πάντες μὲ ἀφῆκαν ὡς καὶ πρότερον τυφλόν, οὐδὲν ὠφελήσαντες...». Καὶ ὁ Παντολέων τοῦ ἀπήγγησε μὲ σταθερὰν πίστιν: «Θὰ σὲ ἱατρεύσῃ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ!» Καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμήν ἦλθε τὸ φῶς ὄχι μόνον εἰς τοὺς σωματικούς ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ψυχικούς του ὀφθαλμούς, ἐνῶ ἔδλεπον θαυμάζοντες τὸ γεγονός ὅλοι ὅσοι παρευρίσκοντο τὴν στιγμήν τοῦ θαύματος ἐκεῖ πλησίον.

(Συνεχίζεται)

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδοικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

Δ' ΑΓΙΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΛΗΣΕΙ & ΠΑΣΗ ΑΣΚΗΣΕΙ ΕΚΛΑΜΨΑΝΤΩΝ ΦΑΙΔΡΩΣ*

Παντολέων: Σεπτ. 17, Αύγ. 20.	Πελαγία: 'Οκτ. 8, Μαρτ. 25, Μαΐ. 4, 'Ιουλ. 23.	Πολυεύκτος: Δεκ. 19, 'Ιαν. 9, Φεβρ. 5, 19, Αύγ. 1.
Πάπας: Σεπτ. 14, Μαρτ. 16, Αύγ. 1.	Πελοπίδας: 'Απρ. 10.	Πολύκαρπος: 'Οκτ. 25, Φεβρ. 6, 8, 23, 'Απρ. 2, 'Ιουλ. 17.
Πάπικος: 'Ιουλ. 6.	Περάτης: 'Ιουλ. 17.	Πολύμνια: Σεπτ. 1.
Πάπιος: 'Ιουλ. 7.	Περγέτης: Φεβρ. 6, 8.	Πολυνίκη: Σεπτ. 1.
Πασιανός: 'Ιουλ. 6.	Περεγγίνος: 'Ιουν. 17, 'Ιουλ. 7.	Πολύνοκος: 'Απρ. 10.
Παπίας: 'Οκτ. 25, Νοεμ. 20, 'Ιαν. 21, 'Απρ. 5, 'Ιουν. 28.	Περικλής: 'Απρ. 10.	Πολυεήνη: Σεπτ. 23.
Πάππος: 'Ιουν. 3.	Περπετούα: Φεβρ. 1.	Πολυχρόνιος: 'Οκτ. 7, Φεβρ. 23.
Παπολίος: Μαΐ. 16.	Πέρση: Σεπτ. 24.	Πομψηγιανός: 'Ιουν. 22.
Πάπυλος: 'Οκτ. 13.	Πετρονίλα: Μαΐ. 31.	Πομπήσιος: 'Οκτ. 28, Δεκ. 23, 'Απρ. 5, 10, 'Ιουλ. 7.
Παπυρίνος: 'Ιαν. 13.	Πέτρος: Σεπτ. 5, 10, 13, 23, 'Οκτ. 3, 4, 9, 14, 21, Νοεμ. 24, 28, Δεκ. 21, 28, 'Ιαν. 1, 3, 12, 16, 22, 26, Φεβρ. 9, 'Απρ. 25, Μαΐ. 3, 16, 18, 'Ιουν. 5, 29, 30, 'Ιουλ. 14, 16.	Πομπιανός: 'Ιουλ. 22.
Παράμοκος: Νοεμ. 29.	Πετροσίλης: Δεκ. 28.	Πόντιος: Δεκ. 23.
Παρασκευάς: Μαρτ. 1.	Πετρώνα: Σεπτ. 29.	Ποπλία: 'Οκτ. 9.
Παρασκευή: 'Οκτ. 14, Φεβρ. 26, 'Ιουν. 26, 'Ιουλ. 26.	Πετρώγιος: Σεπτ. 4, 'Οκτ. 23.	Πόπλιος: 'Ιαν. 25, Μαρτ. 13, 'Απρ. 4.
Παρηγόριος: 'Ιαν. 29, Φεβρ. 18.	Πείσιππος: 'Ιαν. 16.	Ποπλίανος: 'Απρ. 27.
Παρθαγάπη: Σεπτ. 2.	Πέων: 'Ιουν. 1.	Πορφυρίος: Σεπτ. 15, Νοεμ. 4, 9, 25, Φεβρ. 10, 16, 26.
Παρθένα: 'Ιαν. 8.	Πηγάσιος: Νοεμ. 3.	Ποταμία: Αύγ. 7.
Παρθένιος: Δεκ. 8, Φεβρ. 7, Μαρτ. 24, 'Ιουλ. 21.	Πήγων: Σεπτ. 17.	Ποταμιάνη: 'Ιουν. 7.
Παρμενάς: 'Ιουλ. 28.	Πηλεύς: Σεπτ. 17.	Ποτάμιος: Φεβρ. 20.
Παρμενίων: 'Απρ. 10.	Πηελόγη: Σεπτ. 1, Μαΐ. 5.	Πουδής: 'Απρ. 14.
Πάροδος: 'Ιαν. 22.	Πιαμούν: Μαρτ. 3.	Πουλιχέρια: Σεπτ. 10, Φεβρ. 17, Αύγ. 7.
Παρούχιος: Μαρτ. 27.	Πιέριος: 'Ιουν. 27.	Πρεπόζιτος: Αύγ. 22.
Πασικράτης: 'Απρ. 24.	Πίνδαρος: 'Απρ. 10.	Πρίβος: 'Ιουλ. 9.
Πασσαριών: Μαΐ. 10, Αύγ. 11.	Πίννας: 'Ιαν. 20.	Πρίγκηψ: Αύγ. 22.
Πατάπιος: Δεκ. 8.	Πινούφριος: Νοεμ. 27.	Πρίσκιλλα: Φεβρ. 13.
Πατερομούσιος: Σεπτ. 17, Δεκ. 17.	Πιόνιος: Μαρτ. 11.	Πρίσκος: Σεπτ. 21, Δεκ. 7, Μαρτ. 9.
Πατρίκιος: Μαΐ. 19.	Πιούλιος: Φεβρ. 18.	Πρόβος: 'Οκτ. 12, Δεκ. 16, 19, 'Ιουν. 23, 'Ιουλ. 9.
Πάτροκλος: 'Ιαν. 21.	Πίστις: Σεπτ. 17.	Πρόδρομος: Σεπτ. 23, 'Οκτ. 29, 'Ιαν. 7, 24, Φεβρ. 24, Μαΐ. 25, 'Ιουν. 24, 'Ιουλ. 20, 23, Αύγ. 29.
Πατράφιλος: 'Ιουλ. 16.	Πιστός: Αύγ. 21.	Πρόκλα: 'Οκτ. 27.
Πάτρωδας: Νοεμ. 5.	Πιτηρούν: Νοεμ. 29.	Πρόκλος: 'Οκτ. 24, Νοεμ. 20, 'Απρ. 21, 'Ιουλ. 12.
Παύλη: 'Ιαν. 19.	Πίωρ: 'Ιουν. 17.	Προκόπιος: Νοεμ. 22, 24, 26, Φεβρ. 27, 'Ιουν. 25, 'Ιουλ. 8.
Παυλίος: Μαΐ. 18.	Πλακίλλη: Σεπτ. 1.	Προμηθεύς: 'Απρ. 10.
Παύλος: Σεπτ. 2, 25, 'Οκτ. 3, 21, Νοεμ. 5, 6, Δεκ. 7, 15, 23, 'Ιαν. 15, 19, 24, Φεβρ. 3, 10, 16, Μαρτ. 4, 8, 10, 17, 27, 'Απρ. 3, Μαΐ. 18, 22, 'Ιουν. 8, 28, 29, 'Ιουλ. 18, 28, Αύγ. 8.	Πλαντίνος: 'Οκτ. 21.	Πρόβ(μ)ος: Δεκ. 16, 19.
Παυση(ι)ριος: 'Ιαν. 24.	Πλάτων: Νοεμ. 18, 'Απρ. 4.	Προΰδοκη: 'Οκτ. 4.
Παυσίκακος: Μαΐ. 13.	Πλατωνίος: 'Απρ. 6.	Προτάσιος: 'Οκτ. 14.
Παυσίλυπος: 'Απρ. 8.	Πλήσιος: Μαρτ. 15.	Προτέριος: Φεβρ. 28.
Παυσολύπιος: 'Απρ. 15.	Πλαύταρχος: 'Αρχιεπ. Κύπρου.	Πρόχορος: 'Ιουλ. 28.
Παφνούσιος: Σεπτ. 17, 25, 'Απρ. 19, Μαΐ. 1.	Πλουτόδωρος: Δεκ. 28.	Πρωτάς: Δεκ. 24.
Παχώμιος: 'Ιαν. 13, Μαΐ. 6, 15, 21, 'Ιουν. 21.	Πλωτίνος: Φεβρ. 12, 20.	
	Ποθεινός: Αύγ. 22.	
	Ποιμήν: Αύγ. 27.	
	Πολέμιος: Σεπτ. 17.	
	Πολύαινος: Μαΐ. 19, Αύγ. 18.	
	Πολύβιος: 'Απρ. 10.	
	Πολύδωρος: Σεπτ. 3.	

* Συνέχεια εκ τῆς σελ. 59 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 τεύχους.

- Πρωτίων: Ἄπρ. 12.
 Πρωτολέων: Ἄπρ. 23.
 Πύρρος: Ἰουν. 1.
 Ραβουλάς: Φεβρ. 19.
 Ραίς (Ἡραΐς): Σεπτ. 23.
 Ραφαήλ: Ἄπρ. 9.
 Ραχάβ: Κυρ. Προπ.
 Ραχὴλ: Κυρ. Προπ.
 Ρεβέκκα: Κυρ. Προπ.
 Ρευκάτος: Φεβρ. 1.
 Ρηγήνιος: Ἰουλ. 16.
 Ρηγίνος: Φεβρ. 25, Ἰουλ. 16, Αὐγ. 20.
 Ρῆξος: Ἰουλ. 6.
 Ριμμάς: Ἰαν. 20.
 Ρίως: Αὐγ. 20.
 Ριψίμη (Ριψιμίς): Σεπτ. 30.
 Ροδοάμ: Κυρ. Προπ.
 Ροδιανός: Μαρτ. 20.
 Ροδίως: Νοεμ. 10.
 Ροδοπιανός: Μαΐ. 3.
 Ρόδων: Ἰουν. 9.
 Ρουβίμ: Κυρ. Προπ.
 Ρουθ: Κυρ. Προπ.
 Ρουστιανός: Ὀκτ. 3, Ἰαν. 30.
 Ρουφιανός: Σεπτ. 7.
 Ρουφίνος: Ἄπρ. 7, Μαΐ. 7.
 Ρούφος: Σεπτ. 8, 25, Ὀκτ. 22, Ἄπρ. 8, 28.
 Ρυάε (Ρυία): Μαρτ. 26.
 Ρωμανός: Ὀκτ. 1, Νοεμ. 18, 28, Ἰαν. 5, 7, Φεβρ. 9, 16, Μαρτ. 16, Μαΐ. 30, Ἰουλ. 24.
 Ρωμίλος: Σεπτ. 6, 18, Μαρτ. 15.
 Σαβαϊανός: Ἰαν. 30.
 Σάβας: Ὀκτ. 1, 29, 31, Νοεμ. 1, 12, Δεκ. 5, Ἰαν. 14, 24, Μαρτ. 29, Ἄπρ. 17, 24, Μαΐ. 1, 2, Ἰουλ. 3, 8, Αὐγ. 25.
 Σαββάτιος: Σεπτ. 19, 27.
 Σαβέα: Ἰουν. 17.
 Σαβήλ: Ἰουν. 17.
 Σαβήριος: Νοεμ. 20.
 Σαβιανός: Νοεμ. 3.
 Σαβίνα: Μαρτ. 11.
 Σαβιανός: Σεπτ. 25, Νοεμ. 1.
 Σαβίνος: Ὀκτ. 15, 16, 25, Μαρτ. 16, Αὐγ. 20.
 Σαδῶθ: Ὀκτ. 19.
 Σαδῶς: Κυρ. Προπ., Φεβρ. 20.
 Σαΐς: Ἰαν. 5.
 Σάκ: Νοεμ. 17.
 Σακέρδων: Μαρτ. 8.
 Σάκτος: Ἰουλ. 25.
 Σάλα: Κυρ. Προπ.
 Σαλαθὴλ: Κυρ. Προπ.
 Σαλαμάνης: Ἰαν. 23.
 Σαλιάν: Κυρ. Προπ.
 Σαλομπίνος: Ἰουλ. 24.
 Σαλώμη: Αὐγ. 3.
 Σαλωνάς: Μαΐ. 23.
 Σαμέας: Ἰαν. 8.
 Σαμουήλ: Κυρ. Προπ., Φεβρ. 26, Αὐγ. 20.
 Σαρψών: Κυρ. Προπ., Ἰουν. 27.
 Σαρμανός: Νοεμ. 15.
 Σαφώ: Σεπτ. 1.
 Σαράντης: Αὐγ. 16.
 Σαραπάβων: Σεπτ. 6.
 Σαραπίνος: Ἰαν. 31.
 Σαραπίων: Φεβρ. 7.
 Σαραφθία: Κυρ. Προπ.
 Σάρβηλος: Σεπτ. 4, Ὀκτ. 28, Ἰαν. 29.
 Σαρματάς: Αὐγ. 30.
 Σάρρα: Κυρ. Προπ., Ἰουλ. 4.
 Σασάνης: Νοεμ. 20.
 Σάτιρος: Φεβρ. 1, Ἰουλ. 6.
 Στατορνίλλος: Φεβρ. 1.
 Στατορνίνος: Δεκ. 23, Φεβρ. 12, Ἰουν. 22, Ἰουλ. 7.
 Σεβαστιανή: Ὀκτ. 24, Ἰουν. 7.
 Σεβαστιανός: Δεκ. 18, Φεβρ. 26.
 Σεβηριανός: Σεπτ. 9, Μαρτ. 9, Ἄπρ. 20, Αὐγ. 22.
 Σεβήρος: Σεπτ. 8, Νοεμ. 3, Αὐγ. 20.
 Σεβόρης: Νοεμ. 10.
 Σεϊμβλάς: Μαρτ. 26.
 Σακενδίνος: Σεπτ. 4.
 Σακένδος: Σεπτ. 4.
 Σακούνδος: Δεκ. 28, Φεβρ. 1.
 Σέλευκος: Σεπτ. 13, Ὀκτ. 31, Δεκ. 3, Φεβρ. 16.
 Σελήνη (Σεληνιάς): Ἰουν. 5.
 Σενοεί: Νοεμ. 10.
 Σεννούφιος: Μαρτ. 25.
 Σεπτήμιος: Ἄπρ. 16, Αὐγ. 30.
 Σεραπίων: Σεπτ. 13, Μαρτ. 21, Ἄπρ. 5, Μαΐ. 24, Ἰουλ. 12, Αὐγ. 18.
 Σεραφεϊμ: Νοεμ. 8, Δεκ. 4, Μαρτ. 16, Μαΐ. 6.
 Σέρβηλος: Σεπτ. 4, Ὀκτ. 28.
 Σέργιος: Σεπτ. 25, Ὀκτ. 7, Νοεμ. 28, Ἰαν. 2, Ἄπρ. 12, Μαΐ. 13, Ἰουν. 28, Αὐγ. 12.
 Σερίδος: Αὐγ. 13.
 Σερίνος: Ἰουλ. 5.
 Σερούχ: Κυρ. Προπ.
 Σηθ: Κυρ. Προπ.
 Σήμ: Κυρ. Προπ.
 Σιγητζάς: Μαρτ. 26.
 Σίλας: Μαρτ. 26, Ἰουλ. 30.
 Σιλβανός: Ὀκτ. 14, Νοεμ. 5.
 Σίλβεστρος: Ἰαν. 2, Μαρτ. 1.
 Σίλος: Νοεμ. 26.
 Σιλουανός: Ἰαν. 29, Φεβρ. 6, Ἰουλ. 10, 30, Αὐγ. 20.
 Σιμάθης: Μαρτ. 29.
 Σίμων: Νοεμ. 19, Δεκ. 28, Φεβρ. 3, Μαΐ. 10, Ἰουν. 25.
 Σισίνιος: Ὀκτ. 11, Νοεμ. 22, 23, Μαρτ. 9, Αὐγ. 26.
 Σισώης: Ἰουλ. 5.
 Σιώνιος: Ἰαν. 22.
 Σιμάραδος: Μαρτ. 9.
 Σόλεθ: Αὐγ. 5.
 Σολωμονή: Αὐγ. 1.
 Σολομών: Δεκ. 2, Κυρ. Προπ.
 Σολόχων: Δεκ. 1, Μαΐ. 17.
 Σόλων: Μαΐ. 17.
 Σόσ(σι)ος: Δεκ. 24, Ἄπρ. 21.
 Σουμβλάς: Μαρτ. 26.
 Σουηρίλας: Μαρτ. 26.
 Σοφία: Σεπτ. 17, 18, Δεκ. 18, Μαΐ. 22, Ἰουν. 4.
 Σοφοκλής: Ἄπρ. 10.
 Σοφονίας: Δεκ. 3.
 Σπεράτος: Ἰουλ. 17.
 Σπυρίδων: Ὀκτ. 31, Δεκ. 12, Αὐγ. 11.
 Σταμάτης: Φεβρ. 3, Αὐγ. 16.
 Σταυροῦ: Σεπτ. 14, Φεβρ. 25, Κυρ. Γ' Ἡσταιῶν, Μαρτ. 6, Μαΐ. 7, Ἰουλ. 31, Αὐγ. 14.
 Στάχης: Ὀκτ. 31, Νοεμ. 14.
 Στεφανός: Ἰουν. 15.
 Στεφανίος: Νοεμ. 11.
 Στέφανος: Σεπτ. 3, 7, 15, Ὀκτ. 21, 25, 28, 31, Νοεμ. 22, 28, Δεκ. 9, 15, 17, 27, 28, Ἰαν. 11, 14, Φεβρ. 8, 27, Μαρτ. 24, Μαΐ. 18, 24, Ἰουλ. 5, 6, 13, Αὐγ. 2, 12.
 Στρατήγιος: Αὐγ. 19.
 Στρατονίκη: Ὀκτ. 31.
 Στρατόνικος: Σεπτ. 30, Ἰαν. 13, Μαρτ. 4, Αὐγ. 17.
 Στράτων: Σεπτ. 13, Αὐγ. 17, 20.
 Στυλιανός: Νοεμ. 26.
 Στυράκιος: Ἰαν. 30, Αὐγ. 8.
 Στύραε: Νοεμ. 2.
 Συγκλητική: Ἰαν. 5.
 Συμεών: Σεπτ. 1, Ὀκτ. 18, Νοεμ. 9, Δεκ. 16, Κυρ. Προπ., Ἰαν. 26, Φεβρ. 3, 13, Μαρτ. 12.

'Απρ. 4, 17, 19, 27, Μαΐ. 10, 16, 24, 'Ιουλ. 21, 26, Αύγ. 14.
 Συμβουίδης: Μαρτ. 29.
 Συνέσιος: Μαΐ. 23.
 Συνετός: Δεκ. 12, Φεβρ. 22.
 Σύνοδος, Οικ. Σεπτ. 9, 14, 'Οκτ. 11, Μαΐ. 22, 28, 'Ιουλ. 13, 25.
 Σχίνων: Δεκ. 22.
 Σωζόμενος: Νοεμ. 20.
 Σωκράτης: 'Οκτ. 21, Νοεμ. 28, 'Απρ. 10, 19.
 Σωμανίτις: Κυρ. Προπ.
 Σωνοσί: Νοεμ. 10.
 Σωπάτρα: Νοεμ. 9.
 Σωσάννη: Νοεμ. 20, Δεκ. 15, Κυρ. Προπ., Κυρ. Μυροφ., Μαΐ. 24, 'Ιουν. 7.
 Σωσίας: Δεκ. 24.
 Σωσθένης: Δεκ. 8.
 Σωσίθεος: Δεκ. 9.
 Σωσίπατρος: Νοεμ. 10, 'Απρ. 29.
 Σώσσοος: 'Απρ. 21.
 Σωπήριχος: 'Οκτ. 24.
 Σωφρόνιος: Δεκ. 8, Φεβρ. 19, Μαρτ. 1, 11, Αύγ. 18.
 Ταθιά: 'Οκτ. 25.
 Ταΐσια: 'Οκτ. 8.
 Ταράσιος: Φεβρ. 25, Μαΐ. 7, 'Ιουν. 7.
 Τάραχος: 'Οκτ. 12.
 Τατιανή: 'Ιαν. 5, 12.
 Τατιανός: Σεπτ. 12.
 Τατίων: Αύγ. 24.
 Τάττα: Σεπτ. 25.
 Ταυρίων: Νοεμ. 7.
 Τεκούσα: Μαΐ. 18.
 Τελεσφόρος: Φεβρ. 22.
 Τελέτιος: Μαΐ. 30.
 Τέντους: Νοεμ. 20.
 Τερέντιος: 'Οκτ. 16, 17, 28, Δεκ. 11, Μαρτ. 13, 'Απρ. 5, 10.
 Τέρτιος: 'Οκτ. 30.
 Τερψιχόρη: Σεπτ. 1.
 Τιθύρτιος: Νοεμ. 22, Δεκ. 18.
 Τιθήθης: Αύγ. 26.
 Τιμόθεος: Νοεμ. 5, 10, 28, Δεκ. 19, 'Ιαν. 22, 24, Φεβρ. 1, 21, 27, Μαΐ. 3, 'Ιουν. 10, Αύγ. 1, 16, 19, 20.
 Τιμόλοτος: Μαρτ. 15.
 Τιμών: 'Ιουλ. 28.
 Τίτος: 'Απρ. 2, 10, Αύγ. 25.
 Τουρβών: 'Ιαν. 17.
 Τραγκυλίνος: Δεκ. 18.
 Τριαντόφυλλος: Αύγ. 8.
 Τριβιμίος: Μαρτ. 2.
 Τριβούνιος: 'Ιαν. 10.
 Τριφύλλιος: 'Ιουν. 12.
 Τρόφιμος: Σεπτ. 19, 29,

'Οκτ. 31, Μαρτ. 11, 18, 'Απρ. 14, 'Ιουλ. 21.
 Τρυφαιναί: 'Ιαν. 31, 'Απρ. 11.
 Τρύφων: Σεπτ. 29, Δεκ. 1, 19, Φεβρ. 1, 'Απρ. 19.
 Τρωάδιος: Μαρτ. 2.
 Τρωάς: Σεπτ. 1.
 Τύραννος: Αύγ. 20.
 Τυχικός: Δεκ. 8.
 Τύχιος: 'Ιουν. 16.
 Τωβίας: Νοεμ. 2.
 'Υάκινθος: Δεκ. 24, 'Ιουν. 3, 'Ιουλ. 18.
 'Υμναίσιος: 'Ιουλ. 24.
 'Υπάτιος: Σεπτ. 20, Δεκ. 14, 'Ιαν. 19, Μαρτ. 31, 'Ιουν. 3, 17, 18.
 'Υπατος: 'Ιουν. 18.
 'Υπερέχιος: 'Ιαν. 29, 'Ιουν. 5, Αύγ. 7.
 'Υπομονή: 'Απρ. 5.
 Φαβιανός (Φάβιος): Αύγ. 5.
 Φαινή: Μαΐ. 18.
 Φαίδ(ρ)ος: Νοεμ. 29.
 Φαίστος: 'Απρ. 21.
 Φάλεκ: Κυρ. Προπ.
 Φανούριος: Αύγ. 27.
 Φαντίων: Αύγ. 30.
 Φαρές: Κυρ. Προπ.
 Φαρμούσιος: 'Απριλ. 11.
 Φαρνάκιος: 'Ιουν. 25.
 Φαύστα: Φεβρ. 6.
 Φαυστιανός: 'Απρ. 29.
 Φαύστος: Σεπτ. 6, 'Οκτ. 3, 4, 25, Μαΐ. 24, 'Ιουλ. 12, 16, Αύγ. 3.
 Φεβρωνία: 'Οκτ. 28, 'Ιουν. 25.
 Φερβίνος: 'Απρ. 4.
 Φερβούθη: 'Απρ. 4.
 Φηλικιτάτη: Φεβρ. 1.
 Φηλιέ: 'Οκτ. 7, 19, 'Ιαν. 30, 'Απρ. 16, 'Ιουν. 17, Αύγ. 30.
 Φήστος: Μαΐ. 24.
 Φιλάγριος: Φεβρ. 9.
 Φιλάδελφος: Σεπτ. 2, 'Οκτ. 25, Φεβρ. 8, Μαΐ. 10.
 Φιλάρετος: Δεκ. 1.
 Φίλαγος: Μαρτ. 26.
 Φιλέορτος: Αύγ. 31.
 Φιλεταίρος: Δεκ. 30.
 Φιλήμων: Σεπτ. 27, Νοεμ. 22, Δεκ. 14, 'Ιαν. 24, Φεβρ. 14, Μαρτ. 21, 'Απρ. 28, Μαΐ. 10, 'Ιουν. 6.
 Φιλήτος: Μαρτ. 27.
 Φιλίππα: 'Απρ. 19.
 Φιλιππικός: 'Ιαν. 24.
 Φίλιππος: Σεπτ. 2, 'Οκτ. 11, Νοεμ. 14, Δεκ. 24, 'Ιαν. 24, Φεβρ. 14, Μαΐ. 12, 'Ιουλ. 3, Αύγ. 17.
 Φιλαγόσιος: Δεκ. 20.

Φιλοθέη: Φεβρ. 19.
 Φιλόθεος: Σεπτ. 15, 'Οκτ. 1, 11, 21, Νοεμ. 5, Δεκ. 5, 'Ιαν. 29.
 Φιλοκτήμων: Μαρτ. 9.
 Φιλόλογος: Νοεμ. 5.
 Φιλονείδης: 'Ιουν. 17.
 Φιλονίλλα: 'Οκτ. 1.
 Φιλοποίμην: 'Απρ. 10.
 Φιλόσοφος: Μαΐ. 1.
 Φιλόσομος: Νοεμ. 24, 29.
 Φίλων: 'Ιαν. 24.
 Φιλωνίδης: 'Ιουν. 17.
 Φιλωνίλλα: 'Οκτ. 11.
 Φινεές: Σεπτ. 2.
 Φιρμιλιανός: 'Οκτ. 28.
 Φιρμίνος: 'Ιουν. 25.
 Φίρμος: 'Ιουν. 1, 25.
 Φλαβιανός: Φεβρ. 16.
 Φλάβιος: Μαρτ. 9.
 Φλέγων: 'Απρ. 8.
 Φλωρέντιος: 'Οκτ. 13.
 Φλώρος: Δεκ. 18, Αύγ. 18.
 Φοιθή: Σεπτ. 3.
 Φουρτουσιανός: Σεπτ. 27, 'Απρ. 16.
 Φουρτουνατός: 'Απρ. 6, 'Ιουν. 15.
 Φουσίκ: 'Απρ. 17.
 Φρουμέντιος: Νοεμ. 30.
 Φυγελλος: 'Ιουν. 30.
 Φύλας: Αύγ. 30.
 Φωκάς: Σεπτ. 22, 'Οκτ. 28, Δεκ. 18, 'Ιουλ. 23, Αύγ. 2.
 Φωκίων: 'Απριλ. 10.
 Φωστήριος: 'Ιαν. 5.
 Φώτας: 'Ιουν. 6.
 Φωτεινή: Φεβρ. 26, Κυρ. Σαμαρ., Αύγ. 2, 20.
 Φωτεινός: Φεβρ. 26.
 Φώτιος: 'Οκτ. 28, Φεβρ. 18, Μαρτ. 5, 'Ιουλ. 9, 18, Αύγ. 9, 12.
 Φώτις: Φεβρ. 26.
 Φώτω: Φεβρ. 26.
 Χαΐδω: Σεπτ. 1.
 Χαϊρέμων: Νοεμ. 26.
 Χαϊρήμων: 'Οκτ. 4, Αύγ. 16.
 Χαράλαμης: Φεβρ. 10.
 Χαράλαμπος: Σεπτ. 17, Μαΐ. 31.
 Χαρέτης: Σεπτ. 17.
 Χαρίκλεια: Σεπτ. 1.
 Χαρίλαος: Ιερμ. εν Χαλκιδι.
 Χαρίς: 'Ιαν. 28.
 Χαρίσιος: Μαρτ. 1.
 Χαρίσιμος: Αύγ. 22.
 Χαρίσσα: 'Απρ. 16.
 Χαριτήνη: Σεπτ. 4, 6, 'Οκτ. 5.
 Χαριτών: 'Ιουν. 1.
 Χαρίτων: Σεπτ. 3, 28, Νοεμ. 28, 'Ιουν. 1.
 Χήρα: Σεπτ. 26.
 Χιονία: 'Απρ. 16.
 Χουδίων: Μαρτ. 9.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΓΙΑ ΜΑΣ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ

Ἡ Θεία Εὐχαριστία συστήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστό, κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνον. Ἐνῶ ἔτρωγε μαζί τους, πῆρε τὸ ψωμί, ἔκανε μὰ εὐχαριστήρια προσευχὴ στὸν Πατέρα του, τὸ ἔκοψε καὶ τὸ πρόσφερε στοὺς Μαθητές του, λέγοντάς τους νὰ τὸ φᾶνε καὶ πῶς δὲν ἦταν παρὰ ἀπλὸ ψωμί, ἀλλὰ τὸ Σῶμα Του. Καὶ παίρνοντας ὑστερα τὴν κούπα καὶ ξανακάνοντας ὅμοια προσευχή, τοὺς τὴν ἔδωσε νὰ πιοῦν ὅλοι, λέγοντας πῶς δὲν ἦταν παρὰ ἀπλὸ κρασί αὐτὸ ποὺ θὰ γεύονταν, ἀλλὰ τὸ Αἷμα Του.

Σ' αὐτὸ τὸ Μυστήριον, ποὺ τὸ τελοῦμε πάντα κάθε Κυριακῆ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε γιορτῆ, δυὸ εἶναι οἱ κύριες ἔννοιαι. Ἡ εὐχαριστιακῆ, ἀπ' ὅπου καὶ ἡ ὀνομασία του. Καὶ ἡ θυσιαστικῆ.

Εἶναι, κατὰ τὴν πρώτη, μὰ προσφορά δόξας καὶ εὐχαριστίας στὸν Θεὸ Πατέρα. Καί, κατὰ τὴν ἄλλη, ἡ ἐξιλαστήρια θυσία, ποὺ θύτη καὶ θῦμα της ἔχει τὸν Χριστό.

Τὴν ἔννοια τῆς εὐχαριστίας τὴν ἀποδίνει ὁ ρηματικὸς τύ-

Χουλέλαιος: Ἰουλ. 13.	Χρόνιος: Ἀπρ. 10.	Ψόης: Αὐγ. 9.
Χρήστος: Φεβρ. 12.	Χρυσάνθη: Ὀκτ. 25.	Ἐὐαγ. Κυρ. Προπ.
Χριστιανός: Μαρτ. 13.	Χρυσανθος: Ἰαν. 4, Μαρτ. 19.	Ἐκεανός: Σεπτ. 12, Νοεμ. 2.
Χριστίνα: Μαρτ. 13, Μαΐ. 18, 30, Ἰουλ. 24.	Χρῦσσοφος: Ὀκτ. 25.	Ἐρ: Κυρ. Προπ., Αὐγ. 7, 22.
Χριστοδούλη: Δεκ. 4.	Χρυσή: Ὀκτ. 13, Ἰαν. 30.	Ἐραιοζήλη: Ἰουλ. 26.
Χριστόδουλος: Ὀκτ. 21, Δεκ. 4, Φεβρ. 26, Μαρτ. 16, Ἰουλ. 27.	Χρυσόγονος: Νοεμ. 24, Δεκ. 22, 23.	Ἐρίων: Νοεμ. 10, Αὐγ. 20.
Χριστοφόρος: Σεπτ. 17, Νοεμ. 9, 19, 22, 24, Ἀπρ. 20, Μαΐ. 9, Ἰουν. 5, 24, Αὐγ. 18.	Χρυσοπλάκης: Ἰαν. 24.	Ἐρσο: Αὐγ. 20.
	Χρυσότομος: Σεπτ. 14, Νοεμ. 13, Ἰαν. 27, 30.	Ἐση: Ὀκτ. 17.

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

πος «εὐχαριστήσας», πού βλέπουμε στά τρία πρώτα Εὐαγγέλια. Τὸν ἀναφέρει καὶ ὁ Παῦλος (Α΄ Κορ. 1α΄ 23).

Κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία, εὐχαριστοῦμε τὴν Ἁγία Τριάδα γιὰ τὴ σωτηρία μας, πού ὀφείλεται σὲ μιὰν ἀπέραντη ἀγάπη, ἐκφρασμένη μὲ τὴ Σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ εὐχαριστία, ἐδῶ, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ πῦρ ἀνάξια χεῖλη, ἔχει παρρησία. Εἶναι ταυτισμένη μὲ τὴν παρρησία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Πατέρα Του.

Εἶναι ἀκόμη — καὶ πρὸ παντὸς — ἡ Θεία Εὐχαριστία μιὰ θυσία. Ἡ κορυφαία καὶ πῦρ ἀποδοτική. Τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ προσφέρθηκαν γιὰ τὴν ἐπιαναφορά τοῦ πεσμένου Ἀδὰμ στὸν Παράδεισο, ἀντίλυτρο ἀξετίμητο. Οἱ θυσίες πού περιλάμβανε ἡ τελετουργία τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου, εἶχαν πολὺ περιορισμένη σημασία καὶ γίνονταν «δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων», ἐνῶ ὁ Χριστὸς «διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» (Ἑβρ. θ΄ 12), τοῦ δικοῦ Του, τέλεσε τὴ μοναδικὰ ἀποτελεσματική θυσία, πού ἔσωσε ὄχι μονάχα ἓνα λαό, ἀλλὰ ὀλάκερο τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Εἶναι ὁ Ἀρχιερέας πού θυσίασε ὄχι κάποιο ζῷο, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸν θεανδρικό ἑαυτό του καὶ ἄνοιξε ἔτσι μονομῆς τὸν δρόμο γιὰ τὴν ἐπιστροφή μας στὴ χαμένη Ἑδέμ. Πῶς; Ὅχι μονάχα σὰν μιὰν ἐξιλαστήρια, ὀλοδύναμη καὶ αὐτοδύναμη πράξη, ἀλλὰ καὶ δίνοντας στὸν καθένα πιστὸ τὸ δικαίωμα νὰ γίνῃ μέτοχος στὴν ἀξία της, ὅπως ὁ ἴδιος εἶναι, πάνω ἀπ' ὅλους, σὰν ἄνθρωπος.

Κοινωνώντας τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα Του, διδάσκει ὁ Ἁγίος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, «σύσσωμοι καὶ σύναιμοι αὐτοῦ καὶ χριστοφόροι γινόμεθα, τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἰς τὰ ἡμέτερα ἀναδεδομένου μέλη». Καὶ μὲς ἀπὸ τὴν ἔνωσή μας μαζί Του, γινόμαστε ἓνα καὶ μεταξύ μας. «Ὅτι εἷς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν» (Α΄ Κορ. 1΄ 17). Μὲ τὸ νὰ λαμβά-

νουμε μέρος στο άθνατο τραπέζι τοῦ Μυστικου Δείπνου, τῆς Θείας Εὐχαριστίας, πραγματοποιοῦμε μιὰ κάθετη καὶ μιὰν ὀριζόντια ἔνωση: μὲ τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ μας. Γι' αὐτό, στὴν Ὁρθοδοξία, δὲν νοεῖται τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας χωρὶς παρὸν Ἐκκλησίαμα.

Σὰν προσέρχεται λοιπὸν στὴ Θεία Κοινωνία, παίρνεις τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ μέσα σου. Ἔτσι, πρὶν προσέλθης, πρέπει νὰ ἐτοιμασθῆς κατάλληλα. Γιατὶ «ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου» (Α' Κορ. ια' 29). Γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦμε τὸν Θεῖο ἐπισκέπη στὸν οἶκο τοῦ εἶναι μας, πρέπει νὰ καθαρῖσουμε τὸ σπῖτι καὶ νὰ τὸ συγυρῖσουμε.

Ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ ἐτοιμασία; Καὶ ποῖὸ τὸ πνεῦμα της;

Ἡ ἐτοιμασία εἶναι: νὰ προηγηθῆ ἀληθινὴ μετάνοια. Νὰ τηρηθῆ ἀκόμη καὶ ἡ καθορισμένη ἀπὸ τὴ λειτουργικὴ πράξη νηστεία. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐτοιμασίας εἶναι (καὶ ἐδῶ ἄς προσέξουμε πολὺ μιὰν ἀπαραίτητη διευκρίνηση): νὰ φυλάξουμε καὶ μετὰ τὴ μετάνοια τὴν πεποίθηση πὼς δὲν ἀξίζουμε τὴν πολυτίμητη δωρεὰ σὰν ἔπαθλο, ἀλλὰ τὴν ἔχουμε ἀνάγκη σὰν «φάρμακον ἀθανασίας», ὅπως ὀνομάζει ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας τὴ Θεία Κοινωνία. Τὸ νὰ πηγαίνης σ' αὐτὴ μὲ καθαρὴ συνείδηση, δὲν σημαίνει καθόλου πὼς ἐπιστέφεται. Σημαίνει πάντα πὼς εἶσαι ὁ ἄρρωστος ποὺ δέχεται τὴν ἴαση, ὁ ἁμαρτωλὸς ποὺ παίρνεις ὅ,τι σοῦ δίνεται «εἰς ἄφεσιν» καὶ «εἰς ζωὴν αἰώνιον».

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας τέτοιου πνεύματος προσευχὴ θέτει στὰ χεῖλη σου, πρὶν κοινωνήσης, σὰν φῶς ποὺ θὰ σὲ κἀνὴ νὰ τοποθετηθῆς σωστὰ ἀπέναντι στοῦ Μυστήριου. Εἶναι ὁ «Κανόνας τῆς Θείας Μετάληψης», ποὺ πρέπει νὰ διαβάσης μὲ κατάνυξη καὶ συντριβή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

354. Πότε πρέπει να κοινωνη ὁ νεοφώτιστος, ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ σὲ μία προσεχῆ λειτουργία; Ἄλλοι ἐφαρμόζουν τὸ πρῶτο, ἄλλοι τὸ δεύτερο. Ποιό εἶναι τὸ πιὸ σωστό; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ν. Π. Α.) .

Τὸ μόνο ὀρθό εἶναι τὸ πρῶτο. Οἱ νεοφώτιστοι πρέπει νὰ κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα, ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀπ' ἀρχῆς πράξις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅπως ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸν θεολογικὸν σύνδεσμον τῶν τριῶν μυστηρίων τῆς χριστιανικῆς μύσεως, βαπτίσματος - χρίσματος - θείας εὐχαριστίας.

Οἱ μαρτυρίες γιὰ τὴν σύνδεσιν τοῦ βαπτίσματος μὲ τὴν θείαν λειτουργίαν φθάνουν σχεδὸν στὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν. Ὁ ἅγιος Ἰουστίνος (μέσα Β' μ.Χ. αἰῶνος) πρῶτος μαρτυρεῖ, ὅτι ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα ὁ νεοφώτιστος ὠδηγεῖτο «ἐπὶ τοὺς λεγομένους ἀδελφούς... ἔγθα συνηγμένοι εἰσὶ, κοινὰς εὐχὰς ποιησόμενοι ὑπὲρ τε ἑαυτῶν καὶ τοῦ φωτισθέντος καὶ ἄλλων πανταχοῦ πάντων εὐτόνως» γιὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἀμέσως ἡ τέλεσις τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ ἡ κοινωνία τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ ὄλων τῶν πιστῶν (Α' Ἀπολογία 65). Οἱ περιγραφές ποῦ μᾶς δίδουν τὰ διάφορα παλαιὰ λειτουργικο-κανονικὰ ἔργα (Κανόνες Ἰππολύτου, Ἀποστολικὴ Παράδοσις, Αἰγυπτιακὴ Διάταξις, Διαθήκη τοῦ Κυρίου κλπ.), οἱ κατηχηταὶ πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς (Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Θεόδωρος Μοφουεστίας, Χρυσόστομος, Ἀμβρόσιος) καὶ οἱ πατέρες σὲ λόγους τῶν στὸ ἅγιο βάπτισμα ἢ σὲ ἄλλες ἀναφορὰς τῶν σ' αὐτό, συνδέουσι ἄρρηκτα τὴν τέλεσίν του μὲ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμά των στὸ βαπτιστήριον, εἰσέρχοντο στὸν ναὸ οἱ νεοφώτιστοι, διαβαζόταν τὰ κατάλληλα στὴν περίστασιν ἀναγνώσματα, ἐγένετο ἡ προσφορὰ τῶν δώρων, ὁ καθαγιασμὸς καὶ ἡ θεία κοινωνία.

Καὶ ἡ σημερινὴ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὅπως εἶναι διατυπωμένη στὰ Εὐχολογία μας, προϋποθέτει τὴν σύγχρονον τέλεσιν καὶ τῶν τριῶν μυστηρίων. Τὸ «Ἐβλογημένη ἡ βασιλεία...» εἶναι ἡ συνήθης ἔναρξις τῆς θείας λειτουργίας· τὰ εἰρηνικὰ εἶναι μικτὰ, λειτουργίας καὶ βαπτίσματος· ἐπακολουθεῖ ἀντὶ τῶν ἀντιφῶνων ὁ

καθαγιασμός τοῦ ὕδατος, ἡ βάπτισις καὶ τὸ χρίσμα· ἡ μικρὰ εἴσοδος ταυτίζεται πρὸς τὴν εἴσοδο κλήρου καὶ νεοφωτιστῶν στὸν ναὸ κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ «Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν...» ἢ τοῦ ἀντι τρισαγίου ψαλλομένου βιβλικοῦ ὕμνου «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...» ἐπακολουθοῦν τὰ ἀναγνώσματα, ἡ ἐκτενής, ὁ χερουβικὸς ὕμνος καὶ τὰ λοιπὰ τῆς θείας λειτουργίας. Τὰ παλαιὰ χειρόγραφα σημειώνουν χαρακτηριστικὰ μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν εἴσοδο: «καὶ τελειοὶ ἀκολούθως (πᾶσαν) τὴν θείαν λειτουργίαν».

Πιὸ χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ σύνδεσις τοῦ βαπτίσματος μὲ τὴν θεία λειτουργία στὴν κατ' ἐξοχὴν βαπτισματικὴ ἡμέρα, τὸ Μέγα Σάββατο, καθὼς καὶ στὴν παννυχίδα τῶν Θεοφανείων. Κατὰ τὸ πρῶτο μὲ τὴν ἔναρξιν τῶν ἀναγνωσμάτων ὁ πατριάρχης ἢ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς πῆγαινε στὸ βαπτιστήριον καὶ βάπτισε τοὺς κατηχουμένους. Τὰ ἀναγνώσματα εἶναι πολλὰ ἀκριβῶς γιὰ νὰ δοθῇ ἡ δυνατότης νὰ καλυφθῇ ὅλος ὁ χρόνος ποὺ ἀπαιτοῦσε ἡ τέλεσις τοῦ βαπτίσματος. Ὅταν ἐπέστρεφε ὁ κληρὸς μὲ τοὺς νεοφωτιστοὺς, ἐφάλλετο τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν...» γιὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας. Τὸ ἴδιο καὶ κατὰ τὴν παννυχίδα τῶν Θεοφανείων ὁ ἀγιασμός τοῦ ὕδατος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὁ μέγας ἀγιασμός, ἐτελεῖτο μεταξὺ ὄρθρου καὶ λειτουργίας, γιὰ νὰ βαπτισθοῦν οἱ κατηχούμενοι καὶ νὰ μετᾶσχουν ὕστερα στὴν θεία λειτουργία καὶ κοινωνία. Εἶναι θαυμαστὰ ὄρατες οἱ περιγραφές τῶν διαφόρων πηγῶν καὶ τῶν λειτουργικῶν τυπικῶν, ποὺ ἀναφέρονται στὸν τρόπο τῆς εἰσόδου τῶν λευκοφόρων νεοφωτιστῶν μὲ τίς φαιδρὲς λαμπάδες τῶν στὰ χέρια, στὴν χαρούμενη ψαλμωδία, στοὺς ἀσπασμοὺς καὶ τίς ἀδελφικὰς ἐκδηλώσεις τῶν πιστῶν ποὺ τοὺς ὑπεδέχοντο στὸν ναὸ καὶ στὴν κοινὴ εὐχαριστιακὴ σύναξι· καὶ στὴν συμμετοχὴ στὰ μυστήρια τῶν νεοφωτιστῶν, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ προσέφεραν καὶ γιὰ πρώτη φορὰ μετελάμβαναν, καὶ τῶν παλαιῶν πιστῶν, ποὺ τιμητικὰ τοὺς παραχωροῦσαν τὴν πρώτη θέσιν στὸν ναὸ κοντὰ στὸ θυσιαστήριον, καθὼς καὶ τὸ προβάδισμα στὴν προσέλευσιν στὴν θεία κοινωνία.

Καθ' ὅλη τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα ἐτελεῖτο καθημερινῶς ἡ θεία λειτουργία καὶ οἱ νεοφωτιστοὶ, φορώντας πάντα τοὺς λευκοὺς χιτῶνές των, μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς μετεῖχαν στὴν θεία λειτουργία καὶ μετελάμβαναν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὅπως ὀρίζεται καὶ ὁ βῆθος κανῶν τῆς Πανθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστασίμου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας μέχρι τῆς καινῆς Κυριακῆς, τὴν ὅλην ἑβδομάδα, ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησιαίαις σχολάζειν δεῖ ἀπαραλείπτως τοὺς πιστοὺς ἐν ψαλμοῖς καὶ

ὕμνοις καὶ ὕδαϊς πνευματικαῖς, εὐφραινομένους ἐν Χριστῷ καὶ ἑορτάζοντας καὶ τῇ τῶν θείων γραφῶν ἀναγνώσει προσέχοντας καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων κατατροφῶντας». Ἔτσι σταδιακὰ καὶ κλιμακωτὰ ἀπὸ τὶς κατηχήσεις καὶ τοὺς ἐξορκισμοὺς, τὴν ἀπόταξι, τὴν σύνταξι καὶ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως, τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα ἔφθαναν οἱ νεοφώτιστοι στὴν τελεία ἔνταξι τοὺς στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς συμμετοχῆς των στὴν θεία λειτουργία, στὴν προσφορά τῶν δώρων καὶ στὸν ἀσπασμὸ τῆς ἀγάπης, γιὰ νὰ ολοκληρῶσουν τὴν ἔγνωσί τους στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν πρώτη καὶ κατόπιν τὴν ἔντατικὴ κοινωνία τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ὁ στενὸς σύνδεσμος τῶν τριῶν μυστηρίων τῆς χριστιανικῆς μυσήσεως φαίνεται καὶ στὰ διακονικὰ καὶ στὶς εὐχῆς τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἰδιαίτερώς στὴν «εὐχὴν τοῦ μύρου», ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸν κρίκο συνδέσεώς των: «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ... χάρισάμενος ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις τὴν μακαρίαν κάθαρσιν ἐν τῷ ζωοποιῷ χρίσματι· ὁ καὶ νῦν εὐδοκήσας ἀναγεννήσαι τὸν δοῦλόν σου τὸν νεοφώτιστον δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος... χάρισαι αὐτῷ καὶ τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου καὶ παντοδυνάμου καὶ προσκυνητοῦ σου Πνεύματος καὶ τὴν μετάληψιν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου...».

(Συνεχίζεται)

Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. (Σχόλια). — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ λειτουργικὰ στοιχεῖα ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Μ. Βασιλείου. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ὁδὸς Ἀδικίας. — **Ι. Κ.**, Τὸ τυφλὸν σημεῖον. — **Π. Β. Πάσχου**, Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ Ἅγιος Παντελεήμων. — **Οἰκονόμου Κωνσταντίνου Πλατανίτη**, Δ' Ἅγιος Κατάλογος τῶν ἐν ἀθλήσει καὶ πάσῃ ἀσκήσει ἐκλαμψάντων παιδρῶς. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ Θεία Εὐχαριστία γιὰ μᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.